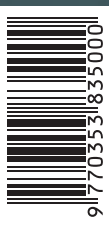

cijena 1.5 EUR

petak, 20. april 2018.

MONITOR

CRNOGORSKI NEZAVISNI NEDJELJNIK

Broj 1435 godina XXIX

novi predsjednik

PROMJENE SU OČITE

**prijatelji boke
pisali unesco-u**

**IZVJEŠTAJ VLADE O STANJU
U KOTORU NETAČAN**

**državna
„strategija” zdravstva**

**SLABLJENJE JAVNOG
U KORIST PRIVATNOG**

FOKUS

- NOVI PREDsjedNIK:
Promjene su očite (Miloš Bakić) 8

DANAS, SJUTRA

- Pružena ruka (Esad Kočan) 11

MONITORING

- NAŠA ANKETA:
Ogledalo zarobljene države (Veseljko Koprivica) 12

- IZVJEŠTAJ EVROPSKE KOMISIJE
O NAPRETKU CRNE GORE ZA 2018. GODINU:
Bolje, možda gore (Milena Prović-Korać) 16

- PRIJATELJI BOKE TRAŽE POMOĆ OD UNESCO-A:
Izvještaj Crne Gore sporan (Branka Plamenac) 18

ALTERVIZIJA

- Svijet (Milan Popović) 21

DRUŠTVO

- ELEKTROPRIVREDA OD PRIVATIZACIJE
DO NACIONALIZACIJE:
Oj, drugovi, je l' vam žao? (Zoran Radulović) 22

- DRŽAVNA „STRATEGIJA“ ZDRAVSTVA:
Slabljenje javnog u korist privatnog (Predrag Nikolić) 24

OKO NAS

- ULCINJSKA SOLANA 2018:
Peta godina bez berbe, raste pritisak na Vladu
(Mustafa Canka) 32

- SJEVER, SUDBINA STARIH SEOSKIH ŠKOLA:
Na kraju svijeta (Tufik Softić) 34

- ZDRAVSTVENA ZAŠTITA DJECE:
Ljekari ćutite, vakcina nema (Veseljko Koprivica) 36

- DRŽAVA OVE GODINE NIJE ŠTEDJELA
NA PROGRAMU JAVNOG RADA:
Za bolju socijalnu sliku ili izborni rezultat
(Dragana Šćepanović) 38

INTERVJU

- HEDVIG MORVAI, IZVRŠNA DIREKTORICA EVROPSKOG
FONDA ZA BALKAN:
Ljudski kapital Zapadnog
Balkana godinama se trači
(Snežana Nikčević) 40

SVIJET

- NAKON VAZDUŠNIH
NAPADA ZAPADNIH
SAVEZNIKA NA SIRIJU:
Generali pametniji
od političara
(Milan Bošković) 44

FOKUS

Ništa nema čudno
u tome što je na
ove izbore izašlo
desetak procenata
ljudi manje nego na posljednje
parlamentarne. Atmosfera u Crnoj
Gori ove i 2016. godine nije ni
slična. Onda se osjećao tračak
nade, sad sve, po ko zna koji put,
miriše na močvaru

STR
8-1013. april 2018.
broj 1434.6. april 2018.
broj 1433.

BOLJE, MOŽDA GORE

Nije prvi put da Vlada i civilni sektor poruke Brisela čitaju drugačije. Vlada se poziva na ono što joj odgovara kao što su pohvale za zakonodavni okvir, a kritičari na hronične izazove zemlje na putu integracija. Možda je ovoga puta novo samo to što je tumačenje izvještaja od strane briselskih predstavnika blaže nego što bi se očekivalo

STRANA 16

PETA GODINA BEZ BERBE, RASTE PRITISAK NA VLADU

U Podgorici je u srijedu održana još jedna međunarodna konferencija o *Solani*, a dan ranije je EK ponovo pozvala vlast da zaštiti ovaj prostor. Zvaničnici EU su poručili da je zaštita *Solane* jedan od ključnih preduslova da se otvori poglavlje 27. Na terenu, stanje se dramatično pogoršava

STRANA 32

NA KRAJU SVIJETA

Stanovnici sela na sjeveru konstantno i u velikom broju odlaze, a vrlo rijetko se poneko vraća. Škole su zatvorene pa je i to jedan od dodatnih razloga za odlazak. Država, i pored brojnih najava, uglavnom uoči izbora, nije stvorila uslove koji bi podstakli ljude da ostanu

STRANA 34

LJEKARI ČUTITE, VAKCINA NEMA

Šefovi su nam rekli da će vakcine protiv hepatitisa B možda biti za dva tri mjeseca, a da mi ljekari dajemo druge vakcine djeci a ovu da preskočimo. I da o tome čutimo i ništa ne govorimo roditeljima. Prošlog mjeseca desilo se isto sa MMR vakcinom, kaže pedijatar iz jednog podgoričkog doma zdravlja, koji je želio da ostane anoniman

STRANA 36

U izradi ovog broja, osim gdje je drugačije naznačeno, korištene su fotografije iz arhive Monitora i Vijesti.

Izdavač:
"MONITOR" d.o.o.
Podgorica

Nedjeljnik MONITOR
Podgorica, Trg Republike bb
<http://www.monitor.co.me>
E-mail: monitor@t-com.me
Prvi broj crnogorskog nezavisnog nedjeljnika
"Monitor" izašao je u Titogradu,
19. oktobra 1990.
Utemeljivači nedjeljnika: dr Miodrag Perović i
Stanislav Čano Koprivica

Predsjednik Odbora direktora:
dr Miodrag Perović

**Glavni i
odgovorni urednik i
V.D. izvršni direktor:**
Esad Kočan

**Zamjenica glavnog
i odgovornog urednika:**
Milena Perović-Korać

Redakcija:
Veseljko Koprivica (šef deska), Zoran
Radulović (ekonomija), Marijana Bojanić,
Mustafa Canka, Tamara Kaliterna,
Petar Komnenić, Milka Tadić-Mijović,
Predrag Nikolić, Branka Plamenac,
Nastasja Radović, Tufik Softić,
Radmila Stojanović, Olivera Lakić
Miodrag Vukmanović

Grafički urednik:
Dragan Lučić

Organizacija i distribucija:
Slobodan Dedić

Telefoni:
020/404 641; 404 645; 069 327 727
Fax:
020/242 306

Rukopise ne vraćamo
List izlazi petkom
List je registrovan kod Republičkog sekretarijata za
informisanje Crne Gore pod brojem 64.
Pretplata za Crnu Goru: šest mjeseci 39 €, godina
78 €. Sva obavještenja o pretplati možete dobiti na
telefone 404 641; 404 645 i 069 327 727
Pretplata na račun broj: 510-2839-59 kod CKB
Podgorica u korist nedjeljnika: "Monitor", Podgorica

Pretplata za inostranstvo na šest mjeseci
SAD.....USD 138
AUSTRALIJA.....AUD 230
EVROPA.....EUR 95
ŠVAJCARSKA.....SHF 161
Detaljnije informacije o pretplati na strani 64

Priprema:
Studio "MOUSE" - Podgorica

Štampa:
"Daily press" - Podgorica

Distribucija:
„S PRESS!-Podgorica

19 GODINA OD ZLOČINA U KALUĐERSKOM LAZU

ZA UBISTVA CIVILA NIKO NIJE ODGOVARAO

Osamnaestog aprila navršila se godišnjica ratnog zločina nad civilima sa Kosova u Kaluđerskom Lazu kod Rožaja.

U proljeće 1999. godine pripadnici podgoričkog korpusa pucali su na kolonu izbjeglih civila žena, djeca i staraca. Prema zvaničnom vojnom obavještenju, radilo se o obračunu sa teroristima. Zločin je izvršen u vrijeme oštne konfrontacije zvanične Podgorice i režima Slobodana Miloševića, a crnogorskoj policiji izlazak na mjesto zločina dozvoljen je tek nakon 24 sata kada su mnogi tragovi i materijalni dokazi uklonjeni.

Izvršio su pokušali da zločin prikriju tako što su tijela, skinuvši im civilnu odjeću, odvezli na teritoriju Kosova, gdje su ih predstavili kao ubijene vojnike. Leševi, među kojima je bilo žena, djece i staraca, kamionom komunalnog preduzeća iz Berana prevezeni su iz Andrijevice, gdje je vršena obdukcija, u Novo Selo kod Peći. Ovdje ih je pronašla ekipa stručnjaka *Unprofora*.

Optužnica za ovo djelo podnijeta je tek šest godina kasnije. Zbog zločina su se na optuženičkoj klupi našli pukovnik **Predrag Strugar** i sedam pripadnika bivše Vojske SR Jugoslavije – **Momčilo Barjaktarović**, **Petar Labudović**, **Aco Knežević**, **Branislav Radnić**, **Boro Novaković**, **Miro Bojović** i **Radomir Đurašković**.

Tužilaštvo ih je teretilo da su kršili pravila međunarodnog prava, nečovječno postupili prema civilnom stanovništvu albanske nacionalnosti. Prema odluci Višeg suda u Bijelom Polju, svi su pravosnažno oslobođeni. Godinu dana kasnije Apelacioni sud Crne Gore potvrdio je oslobađajuću presudu obrazlažući je nedostatkom dokaza. Time je okončan višegodišnji sudski proces, tokom kojeg su prvo bili optuženi za smrt 22 albanska civila, da bi njihov broj kasnije bio smanjen na - 15.

Za karcinom dojke postoji tretman koji ne ostavlja nikakve tragove.
PREVENCIJA.

CRNA GORA U BORBI PROTIV RAKA DOJKE

JEDAN CILJ. POBIJEDITI RAK DOJKE!

PRAVAPRIČA
Storytelling for change

ODLOŽENO SUĐENJE NEBOJŠI MEDOJEVIĆU

TRAŽI DIREKTAN PRENOS SUDSKOG POSTUPKA

Suđenje povodom optužbe za pranje novca lideru Pokreta za promjene (PzP) **Nebojši Medojeviću** i grupi aktivista odloženo je nakon što su Medojević i advokati odbrane tražili direktan prenos sudskog postupka.

On je ovo suđenje okarakterisao kao politički progon Demokratskog fronta (DF) i dodao da je motiv za njegovo pokretanje lična odmazda glavnog specijalnog tužioca **Milivoja Katnića**.

„To ćemo i dokazati. Motiv postupka su moje izjave o učešću glavnog specijalnog tužioca na dubrovačkom ratištu“, kazao je Medojević.

Specijalna tužiteljka **Lidija Vukčević** je tvrdnje da je riječ o političkom progonu ocijenila kao proizvoljne.

„Specijalno državno tužilaštvo u istrazi koja je sprovedena prikupilo je pravno valjane dokaze na osnovu kojih je podignuta optužnica koju je nakon kontrole potvrdio Viši sud. Ovdje se ne radi o političkom progonu već pravnom postupku. Suđenje je javno i javnost na taj način može biti upoznata o toku postupka“, kazala je Vukčević.

O zahtjevu advokata odbrane i optuženog Medojevića za direktan prenos sudskog postupka odluku će donijeti predsjednica Vrhovnog suda Crne Gore **Vesna Medenica**.

Sudija specijalnog odjeljenja podgoričkog Višeg suda **Vesna Pean** naredno suđenje je zakazala za 30.maj.

Pored Medojevića, za vođenje kriminalne grupe koja je prala novac optužen je biznismen iz Republike Srpske **Momir Nikolić**. Među optuženima su i **Gordan Konatar**, **Dejan Vujisić**, **Željko Šćepanović**, **Iva Pavlović**, **Petar Drašković**, **Luka Radunović**, **Vladimir Bulatović**, **Aleksandar Sekulić**, **Mladen** i **Nikola Jovanović**.

Nova generacija elektronskog bankarstva za pametne telefone
Erste mBanking

- Do 3 besplatna mToken-a - Opcija Slikaj i plati - Mogućnost personalizacije ekrana - Pregled stanja svih računa, kartica, transakcija - Opcija e-Uplatnica
- Besplatno preuzimanje aplikacije sa

www.erstebank.me

ERSTE Bank

Važno je koja je Vaša banka.

PEJANOVIĆ-ĐURIŠIĆ
ŠALJU U UN

PONOVO AMBASADORKA

Bivša ministarka odbrane **Milica Pejanović-Đurišić** biće postavljena na mjesto šefice Stalne misije Crne Gore pri Ujedinjenim nacijama.

Na ovu funkciju doći će umjesto **Željka Perovića** koji je, u međuvremenu, postavljen za ambasadora u Austriji.

Pejanović-Đurišić dva puta je bila ambasadorka, prvi put ispred državne zajednice Srbije i Crne Gore u Luksemburgu, a zatim u Francuskoj nakon sticanja nezavisnosti.

Bivša ministarka odbrane iz Vlade kojom je rukovodio **Milo Đukanović**, bila je poslanica u crnogorskoj Skupštini, kao i predsjednica i potpredsjednica Demokratske partije socijalista. Redovna je profesorica na Univerzitetu Crne Gore.

HETA ASSET RESOLUTION

Poslovna zgrada u Baru na izuzetnoj lokaciji 2690 m2

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me

BUDUĆNOST OSVOJILA ABA LIGU

Košarkaši *Budućnosti*, u subotu več u Sportskom centru *Morača*, osvojili su titulu šampiona ABA lige, pobijedivši *Crvenu zvezdu* sa 77:73 u četvrtoj utakmici finalne serije plej-ofa.

Podgoričani su slavili u finalu sa 3:1 u pobjedama, osvojivši svoj prvi i najveći trofej u regionalnom takmičenju.

Do odlučujuće pobjede protiv trostrukog uzastopnog šampiona *Budućnost* su vodili **Nemanja Gordić** sa 18, **Nikola Ivanović** sa 17 i **Filip Barović** sa 14 poena.

Za *Crvenu zvezdu* najviše poena su dali **Tejlor Ročesti** (14), **Alen Omić** (12) i **Džejms Feldin** i **Ognjen Dobrić** (po 11).

Uprkos nezadovoljstvu rukovodstva gostujućeg tima sudijskim odlukama, košarkaši podgoričkog kluba, osvajanjem ove titule obezbijedili su sebi učešće u Evroligi naredne godine.

posjetite nas na
www.monitor.co.me

SAJAM KNIGA prvi put je ove godine održan u Kolašinu. Tu manifestaciju, koja će, kako je najavljeno, postati tradicionalna, organizovali su lokalni Centar za kulturu i podgorička izdavačka kuća *Narodna knjiga*. Sajam će trajati do 23. aprila, kada se obilježava Dan knjige. Organizatori se nadaju dobroj posjeti i narednih dana, jer je na štandovima veliki izbor beletristike, klasične književnosti, dječjih knjiga...

Gorica Ilinčić iz Gradske biblioteke *Ljubo Anđelić* podsjetila da se, prema odluci UNESCO-a, 23. april od 1995. godine obilježava kao Dan knjige i autorskih prava. „Svrha tog praznika je skretanje pažnje i odavanje priznanja, kako knjigama, tako i njihovim autorima. Takođe, cilj je i da se podstaknu, naročito mladi, da otkriju zadovoljstvo čitanja. Čitanje nas vraća sebi, formira nam kritičko mišljenje, sliku o realnosti, omogućava oslobađanje od predrasuda... Knjiga je i dalje najljepši poklon“, rekla je Ilinčićeva.

PLUS

„JAMI DISTRIKT“ pozorišna predstava urađena u koprodukciji Centra za kulturu Tivat nastavlja da osvaja nagrade na pozorišnim festivalima u regionu. Komad koji je po tekstu **Milene Bogavac**

režirao **Kokan Mladenović**, na upravo završenom festivalu *Lica bez maski* u Skoplju osvojio je tri nagrade: Grand Prix za najbolju predstavu, Kokan Mladenović je nagrađen za najbolju režiju, a **Nina Nešković** za najbolju glumicu.

Turneju na festivalima u regionu *Jami distrikt* nastavlja 21. maja na Festivalu *Teszt* u Temišvaru i 28. maja na Sterijinom pozorju u Novom Sadu. Predstava je do sada izvedena 38 puta. Igrana je u osam država i dobila je 12 nagrada.

Predstava je je urađena u koprodukciji Centra za kulturu Tivat, Bitef teatra Beograd i Festivala Maszk iz Segedina, te Think Tank Studija iz Novog Sada.

IZGRADNJA Doma za stare u Nikšiću još nije počela, iako je tadašnja ministarka rada i socijalnog staranja **Zorica Kovačević** krajem 2015. najavila da će najkasnije do 1. aprila 2016. biti raspisan tender za rekonstrukciju vojnih objekata ispod Trebjese.

Rokovi su se pomjerali, raspisivanje tendera najavljivali bivši ministar evropskih poslova **Aleksandar-Andrija Pejović**, gradonačelnik **Veselin Grbović** i njegovi saradnici, ali je sve isto kao i prije decembra 2015 - zapušteni magacini i dalje „krase“ predio ispod Trebjese.

„Tender za rekonstrukciju postojećih vojnih objekata - Vojni kompleks *Trebjesa* u Nikšiću biće pokrenut u drugoj polovini ove godine“, kazali su *Vijestima* iz Ministarstva rada i socijalnog staranja. Može to da se rastegne i dok se ne primaknu izbori.

MINUS

IZABRANOG ljekara građani će ubuduće moći da dobiju samo u mjestu u kojem imaju prijavljeno prebivalište.

Kako je za *Pobjedu* pojasnio direktor Fonda **Sead Čirgić**, u Podgorici ima 215.000 osiguranika koji su izabrali doktore, među kojima je i znatan broj građana sa drugim prebivalištem. „S obzirom na to da se radi o značajnom broju osiguranika koji imaju izabranog doktora u Podgorici, a prebivalište im je neka druga opština, odlučili smo da im odredimo nadležnu filijalu po mjestu gdje su izabrali doktore. Tako, onaj ko je recimo iz Berana, a živi u Podgorici i ima izabranog doktora u Podgorici, iako se nije odjavio, neće morati da ide u Berane za uput za liječenje, neko pomagalo ili bolovanje, već će prava iz zdravstvenog osiguranja ostvarivati u Podgorici. Međutim, ko ubuduće bude htio da bira izabranog doktora moći će to da uradi samo po mjestu prebivališta“, rekao je Čirgić. Čuveni princip: ko je jamio, jamio je.

Promjene su očite

Ništa nema čudno u tome što je na ove izbore izašlo desetak procenata ljudi manje nego na posljednje parlamentarne. Atmosfera u Crnoj Gori ove i 2016. godine nije ni slična. Onda se osjećao tračak nade, sad sve, po ko zna koji put, miriše na močvaru

Čudo se nije desilo: **Milo Đukanović** je pobijedio u prvom krugu izbora za predsjednika Crne Gore. Pri izlaznosti od 63 procenta, osvojio je 53,9 odsto glasa. Znalo se unaprijed - ako, za naše prilike, malo ljudi izađe na izbore, Đukanović će pobijediti bez drugog kruga.

Kandidat vladajuće partije osvojio je 180.274 glasova. Oko 26 hiljada više nego svi ostali zajedno. Preliminarni podaci Državne izborne komisije (DIK) kažu da je kandidat većeg dijela opozicije **Mladen Bojanić** dobio 111.711 glasova, odnosno 33,4 procenta. **Draginja Vuksanović** imala je 27.441 glas - 8,2 odsto. Za **Marka Milačića** glasalo je 9.405 ljudi, u procentima - 2,81. **Hazbija Kalač**, **Vasilje Miličković** i **Dobri**

Dedeić imali su 2.677, 1.593 i 1.363 glasa. Nijedan od njih nije prešao jedan odsto. Najbliži je bio Kalač sa 0,8, dok su se Miličković i Dedeić zadržali na oko pola procenta glasova.

Na ove izbore za predsjednika izašao je isti procenat građana kao 2013. kada se biralo između **Filipa Vujanovića** i **Miodraga Lekića**. Đukanović je u odnosu na Filipa Vujanovića osvojio oko 16 hiljada glasova više, dok su dvoje najuspješnijih kandidata opozicije - Bojanić i Draginja Vuksanović imali oko 15 hiljada glasova manje nego Miodrag Lekić prije pet godina. Vujanović je pobijedio u deset, Lekić u 11 crnogorskih opština, uključujući najveće - Podgoricu i Nikšić.

Đukanović je u nedjelju pobijedio u 17 opština:

Podgorica, Nikšić, Bijelo Polje, Andrijevića, Bar, Cetinje, Danilovgrad, Gusinje, Mojkovac, Petnjica, Plav, Pljevlja, Rožaje, Šavnik, Tivat, Ulcinj, Žabljak. I ZIKS, pride

U šest je izgubio: Berane, Budva, Herceg Novi, Kolašin, Kotor i Plužine. U Beranama, Herceg Novom i Plužinama Bojanić je imao više glasova od Đukanovića, u ostalim opštinama opozicija je jača uz pomoć glasova Draginje Vuksanović.

Najviši procenat glasova kandidat vlasti imao je u Ulcinju, Rožajama, Plavu, Gusinju, Petnjici i Andrijevići.

Andrijevića zaslužuje poseban pasus. Ona, na već nekoliko izbora, ruši priču da DPS na vlasti drže manjine. U Andrijevići živi preko 96 odsto pravoslavaca. Srba je, prema posljednjem popisu, bilo blizu 62 odsto. Na ovim izborima Đukanović je dobio 2.048, Bojanić 901 glas. Kandidat vlasti pobijedio je na svim

biračkim mjestima u Andrijevići i u svim andrijevičkim selima, osim Trepče.

Najvažniju pobjedu, po mišljenju mnogih, Đukanović je ostvario u Podgorici. Dok je Lekić prije pet godina u glavnom gradu imao oko pet hiljada glasova više od Vujanovića, predsjednik DPS-a je sada dobio 1.945 glasova više nego svi ostali

Društvo

U prethodnih 27 godina Milo Đukanović je imao šest premijerskih i jedan predsjednički mandat. Nadaleko mu nema ravnog po dužini staža. Po stepenu podrške, ipak, u izvjesnom društvu - i nije nešto.

Aleksandar Lukašenko biran je za predsjednika u Bjelorusiji 1994, 2001, 2006. i 2010. godine. Posljednji put, 2015. godine, pobijedio je na predsjedničkim izborima sa 82,9 odsto glasova.

Ruski predsjednik **Vladimir Putin** počeo je da vlada 1999. U martu ove godine osvojio je četvrti mandat na čelu države uz podršku 76,67 odsto građana.

Najsvježiji je **Aleksandar Vučić** koji Srbijom vlada od 2014. U aprilu prošle godine u prvom krugu predsjedničkih izbora u Srbiji dobio je 55,1 odsto glasova.

kandidati zajedno. Ubilježio je 54.532 glasa dok su svi ostali imali 52.587.

Đukanović je nakon izbora kazao da su pred Crnom Gorom mnoga iskušenja, ali je prioritet ekonomski razvoj koji treba da garantuje rast životnog standarda građana i savladavanje podjela u društvu. Samo dva dana ranije besjedio je o „fašistima“ među neistomišljenicima. Poznat je po dosljednosti.

Kandidati opozicije nijesu željeli da čestitaju pobjedu Đukanovića, uz obrazloženje da izbori nijesu bili regularni i da su zabilježeni brojni pritisci na građane. Mladen Bojanić je kazao da Đukanović „treba da se stidi umjesto da slavi“ i pozvao birače opozicije da njegov rezultat na izborima ne shvate kao poraz.

Tokom obraćanja novinarima, uz Bojanića nije bilo nikog od funkcionera stranaka koje su ga podržale. Nije ih bilo ni tokom kampanje. Na bini se nijesu pojavili ni na završnom skupu. Jasni su razlozi i reklo bi se da je u redu to što Bojanić nije dopustio da ga „prigrabi“ bilo koja od partija koje su ga podržale. Međutim, taktika da, ni u jednom trenutku, birač bilo koje od opozicionih partija ne dobije direktan poziv od svog lidera da glasa za čovjeka kojeg su formalno podržali, bila je osuđena na neuspjeh. Na izvjestan način čak, bila je i nepoštena prema opozicionim biračima. Ko je takav pristup smislio, zasad se ne zna. A možda nije ni

• OSVOJILI
15000 GLA-
SOVA MANJE
NEGO LEKIĆ:
Mladen Boja-
nić, Draginja
Vuksanović

važno.

Draginja Vuksanović kazala je da zbog budućnosti Crne Gore ne može biti zadovoljna izbornim rezultatom, ali je zadovoljna što je osvojila 60 odsto više glasova nego SDP na parlamentarnim izborima 2016. Mediji bliski vlasti u ovoj izjavi su odmah uočili da će Draginja Vuksanović „doći glave” predsjedniku SDP-a **Ranku Krivokapiću** i zauzeti njegovo mjesto. „Ovakav rezultat je posljedica dva faktora - zarobljene države i problema u opoziciji”, kazala je Vuksanovićeva, „Bojanić je osvojio manje glasova nego partije koje su ga podržale 2016.”

Usferu „šta bi bilo kad bi bilo” ulaze računice oko izlaznosti, što ne znači i da među njima nema zanimljivih. Đukanović je, na primjer, na ovim izborima dobio blizu dvadeset hiljada glasova manje nego što su na parlamentarnim izborima 2016. ukupno osvojile partije koje su ga podržale.

U biračkom spisku ima 532.599 birača. Niko više nema snage da se bavi pitanjem - odakle toliko. Da je izlaznost bila 73 odsto, kao na parlamentarnim izborima 2016, na izbore bi izašlo 389 hiljada ljudi. Za pobjedu u prvom krugu Đukanoviću bi falilo oko 15 hiljada glasova. Niko, međutim, ne može da tvrdi da među apstinentima nema toliko njegovih potencijalnih birača.

Ništa nema čudno u tome što je na ove izbore izašlo desetak procenata ljudi manje nego na posljednje parlamentarne. Tačno

je da predsjednički izbori manje motivišu ljude nego parlamentarni, tačno je i bezbroj puta već napisano da opozicija koja ne može zajedno

Filip i crne košulje

Po kancelarijama, u taksiju, među narodom, što bi se reklo, nimalo više nije izazovno pričati o tome da je Đukanović pobijedio. Beskrajano se, međutim prelo oko DPS-ove proslave. Da li je premijer **Duško Marković** zakasnio na proslavu ili ga je „šef” čušnuo podalje od bine kako bi ubuduće znao đe mu je mjesto. Hoće li i kad bi se čeljade moglo nadati da će DPS otkriti da se šampanjac može piti i iz čaša, još jedno je od visoko rangiranih pitanja. Dobro se u toj kategoriji drži i enigma zašto je tata za izbore redovno u crnoj košulji, i što je baš taj stajling odabrao i nasljednik i još nekoliko pravovjernih u blizini. Naravno, sve skupa, zasjenio je odlazeći Filip Vujanović. Filip bez lica, odjednom je dobio izraz kao pri bliskom susretu sa zombijem. Ta slika obišla je, kako se to moderno kaže, region.

Možda se, kao u onoj priči da se u sekundama pred smrt čovjeku premota čitav život, na kraju mandata Vujanoviću ukazala Crna Gora za njegovoga zemana.

Čudne seoske politike

Seoce, andrijevičko selo čuveno po tome što su njegovi žitelji, nakon što je Crna Gora priznala Kosovo, objavili oglas da prodaju selo i iseljavaju se, pretvorilo se u solidno uporište vlasti. Đukanoviću su ovoga puta dali 94, Bojaniću 51 glas.

Po nedostatku dosljednosti nijesu usamljeni. Stanovnici kolašinskog sela Lipovska Bistrica mjesecima protestuju i prijete iseljenjem ako **BB Hidro Blaža Đukanovića** na njihovom jedinom izvoru vode izgradi malu elektranu. U nedjelju su, međutim većinom glasali za Mila Đukanovića, koji je dok je bio premijer sinu i potpisao koncesiju za spornu elektranu.

Od 298 važećih glasačkih listića Đukanovićovo ime bilo je zaokruženo na 142. Mladen Bojanić je dobio 131 glas, Draginja Vuksanović 21.

kafu da popije, ne može da pomogne društvu da krene makar milimetar naprijed, ali je tačno i da atmosfera u Crnoj Gori ove i 2016. godine nije ni slična. Spisak onoga što rezultate opozicije čini odličnim u odnosu na to kakva opozicija jeste i u kakvim uslovima djeluje čine: dodatne dvije godine svađa među opozicionarima koji se već odavno ne mogu složiti ni oko toga je li dan ili noć, silna propaganda oko „državnog udara” i progon Demokratskog fronta, razne nove podjele, razmjene podlosti i ostalo.

Onda se osjećao tračak nade, sad sve, po ko zna koji put, miriše na močvaru.

Miloš BAKIĆ

Pružena ruka

Piše: Esad KOČAN

Milo Đukanović je u noći slavlja najavio da će pružiti ruku saradnje opoziciji. Ozbiljno. Da bi se razumio značaj poruke, valja precizirati, da je pobjedom u prvom predsjedničkom krugu Đukanović oglasio pobjedu nad društvom. Ovjerio da može sve. O istom trošku da polomi naznake otpora u vlastitim redovima, da nakon *Snimka* izvede čitavu opoziciju na bezuslovne izbore, i da nakon šampanjca Crnom Gorom zavlada muk. Zato se nije Đukanoviću omakla ni druga poruka - zahvalnost svima koji nisu glasali za njega, ali su izlaskom na izbore cijeloj zgodi dali legitimitet. Više mu nije trebalo.

D o s a d a j e Đukanović dobijao bitke, sada je dobio rat. Iskustva zemalja koje su se kretala prema EU kazuju da su najznačajnije promjene u društvima pravljene tokom pristupnih pregovora. Tada su toljage vlasti najviše pod nadzorom, EU ima najviše mehanizama da istrajava na kriterijima. Hrvatska je, na primjer,

Predsjednički izbori su bili posebna vrsta organizovanog društvenog privida. Predstava upriličena da još jednom svoju svemoć ovjeri gospodar naših malih svjetova

u toku pregovora za članstvo u EU u odnosu na današnju bila primjer uljuđenosti. Narednih pet godina, ključnih da se proba nešto promijeniti u Crnoj Gori, odvijace se sa Đukanovićem na krovu. To nam je donio 15. april.

Opozicija je bila važan saradnik u Đukanovićevoj pobjedi. Da je htjela da bude ozbiljana alternativa, prije dvije godine imala bi usaglašenu platformu za predsjedničke izbore. Ovo društvo je, ne tako davno, imalo uzlete. Iz energije probuđene *Vanjinim proljećem* i građanskim protestima, proisteklo je niz pobjeda građana nad Đukanovićevim formacijama. On je kao šef parade gubio i na predsjedničkim i na parlamentarnim i na lokalnim izborima. Te pobjede nije imao ko da odbrani. Uoči predaje lista, atomiziranost društva, opoziciona bezidejnost i gubitnički duh, bili su očigledniji nego ikada od uvođenja višestranačja. Više spletom okolnosti građani koji žele promjene dobili su u Mladenu Bojaniću i Draginji Vuksanović, bolje kandidate nego što su od opozicionih partija i koalicija mogli očekivati.

Samo, od početka je bilo jasno: nema tih div junaka koji bi mogli u kampanji nadoknaditi nedostatak

društvenog pokreta koji ima cilj i koncept promjena.

To što je Đukanović pobijedio ne znači da opozicione partije nisu ostvarile svoje druge ciljeve. Čujte im šutnju. Može sve ovo i konkretnije.

Lideri DF-a odavno nemaju drugog političkog cilja, osim da prežive i opstanu. Ako može na slobodi. Odbili su kandidata koji je imao podršku svih ostalih i tek kad su SDP i DEMOS istakli svog, prihvatili su Bojanića. Ni krenula nije trka, pucali su mu u nogu. Nisu se Nebojši Medojeviću omakle izjave o turčenju natopljene govorom mržnje. Znao je da Bojanića tako čini ranjivim za DPS propagandu, tamo gdje je svaki glas važno otkinuti. Đukanoviću je to došlo kao naručena - pružena ruka.

Demokrate i URA su usred predsjedničkog posla našle vremena da uglavljaju koaliciju za lokalne izbore. Za koje se spremaju - bezuslovno. To decentriranje energije je bila njihova poruka da su predsjednički izbori izgubljeni. Neizgodna etapa na putu borbe za interese svojih partija.

Još je očitije da SDP i DEMOS nisu imali ambicija da njihova kandidatkinja pobijedi na izborima. Njihov naum, da u javnosti stvore dojam kako ih još ima uprkos gubitničkim trendovima, Draginja Vuksanović je, sa osam odsto glasova, ostvarila. Mogla je i više da prečesto nije izgledalo kao da kampanju zna napamet.

I autsajderi su imali svoje ciljeve. Marko Milačić je oglasio kako želi preraspodjelu snaga u srpskom sektoru crnogorske političke scene. Uz dobri duh mitropolita Amfilohija. To je Đukanovića silno uzburunulo. A i ganulo Putina.

Slučaj Hazbije Kalača je potvrdio: bošnjačko biračko tijelo, i manjina generalno, stoji uz Đukanovića kao klisurina. Što ih je manje, to postojanije. Vaslije Miličević je osim što je kvario igru Mladenu Bojaniću i Draginji Vuksanović, iskoristio priliku da reklamira dobru ideju o otvorenim izbornim listama. Preuveličavajući njene domete. Dobrilo Dedeić nije morao da se trudi, sve je ionako vodilo Đukanovićevoj pobjedi.

Predsjednički izbori su bili posebna vrsta organizovanog društvenog privida. Predstava upriličena da još jednom ovjeri svemoć gospodara naših malih svjetova. Otud njegova pružena ruka i za buduću saradnju koja se u politici može odvijati i uz najcrnje verbalne i ostale obračune.

Znamo što i prije. Diktatori, kad osile, mahom postaju brutalniji i bezobzirniji. Bessposlobnost ih inspiriše. Poslije poraza valja skupljati krhotine izgubljene nade.

Ogledalo zarobljene države

**Kako komentarišete
predsjedničke
izbore na kojima
je pobijedio Milo
Đukanović**

Vanja Čalović, izvršna
direktorica MANS-a

**Neravnopravna
politička utakmica**

- Imajući u vidu kandidate koje je predložila opozicija, nisam iznenađena malom izlaznošću birača, a time ni pobjedom Đukanovića. Nesporno je, međutim, da politička utakmica nije bila ravnopravna.

Prilično oštri Preliminarni izvještaj ODIHR-a govori da je Đukanović imao institucionalnu prednost u odnosu na druge kandidate, što znači direktnu podršku institucija sistema, čiji rad plaćaju svi građani, u političkoj kampanji. Takođe, ukazano je na probleme sa izbornim zakonodavstvom, biračkim spiskom i finansiranjem političkih partija, što je Đukanoviću takođe omogućilo prednost u izbornoj treći.

Nažalost, nijedan kandidat

za predsjednika nije prije izbora objavio više od zakonskog minimuma podataka o finansiranju kampanje. Time su dali legitimitet netransparentnoj praksi koja je omogućila Đukanoviću nesrazmjerno veliko zvanično i nezvanično finansiranje izborne kampanje, što je takođe uticalo na njegov izborni rezultat.

Dr. Milorad Simunović,
profesor Filozofskog
fakulteta u Nikšiću

**Borba sa
vjetrenjačama**

- Da li se desilo nešto nečekivano, nešto što iznenađuje? Nije! Sve se odigralo na potpuno očekivan i takoreći standardan način, taman

tako kao da nikako nije moglo biti drugačije. Pa i nije moglo! Sama scena je izgledala kao da je u pitanju neka sportska manifestacija sa sigurnom pobjedom domaćina kao favorita. Pa je onda na kraju i gromko rečeno da je pobijedila Crna Gora. Ali evo i pitanja.

Koga je Crna Gora pobijedila. I u čemu? Oko toga bismo mogli malo duže, ali nećemo sad. Nego da bacimo par kratkih pogleda na izborni proces. Ne bi bilo ispravno ako bi se zanemarila dva-tri usputna elementa iz njegovog sastava i toka. Kao prvo, u zatvor je poslat jedan opozicioni poslanik. Prekršaj koji ga je koštao osude od nekoliko mjeseci realno je prekršaj koji bi trebalo da ga košta novčane kazne od nekoliko desetina eura. Jedan element iz istog izbornog procesa je i višemjesečno suđenje tokom kojeg se govori o državnom puču u pokušaju. Još nismo saznali iz čega se taj puč u pokušaju sastojao i pored toga što je stvarni puč izvršen na Televiziju Crne Gore i njen savjet. Uza sve ovo išla je i ona retorika u kojoj se govorilo o nasilnicima, kao nastavak one retorike iz ranijih godina kad je bilo riječi o neprijateljima i izdajnicima – i kad takođe nismo saznali o kome se tačno radi.

Sve ovo asocira na borbu sa vjetrenjačama koju je vodio onaj slavni vitez ozbiljnog i tužnog lika.

**Damir Nikočević, koordinator
za razvoj u Centru
za građansko obrazovanje
Klijentelizam unutar
i oko DPS-a**

- Rezultati predsjedničkih izbora u Crnoj Gori su očekivani. Ti rezultati ukazuju da klijentelizam unutar i oko DPS-a, partijska i finansijska nadmoć, ostaju osnovne sprege koje Đukanović koristi ne bi li održao moć i obezbijedio još jednu izbornu pobjedu.

I misija OEBS-a i Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope konstatovala je dan nakon izbora da je Đukanović na predsjedničkim

uspjela da dođe do jedinstvenog prodornog opozicionog kandidata koji nosi program moderne Crne Gore, a iza kojeg bi sve partije stale sa kompletnom stranačkom infrastrukturom i ljudstvom.

Bojan Baća, doktorand na Univerzitetu Jork, Kanada **Država – to je on**

- Dva su momenta zanimljiva glede predsjedničkih izbora. Prvi se odnosi na incijalni pokušaj da se pronađe zajednički opozicioni kandidat. Neki zarad ličnih, drugi pak zbog uskogrudih stranačkih interesa nisu uspjeli da protrače samo šansu da kanališu energiju i nadu kroz zajedničkog kandidata, već su prouzrokovali i razočaranje koje je u tom trenu bilo intenzivnije nego ono nakon objavljivanja izbornih rezultata. Kad vidimo šta su prioritati dobrog dijela opozicije, umorno slijanje ramenima nam mora postati i odnos prema političkoj zbilji *reprezentativne* demokratije. Hoću da kažem, svi oni koji se nisu pojavili na biračkim mjestima ove nedjelje još su tada odlučili da je svrsishodnije ostati doma i bindžovati Netflixov rimejk *Izgubljenih u svemiru*, nego učestvovati u ovoj našoj verziji. Drugi se momenat odnosi na odluku većeg dijela opozicije da se stane iza Mladena Bojanića, za koga i dalje mislim da je bio najbolji poslanik u prethodnom sazivu parlamenta. Podrška nije zvučala iskreno, kampanja je bila loša, a ona nada,

izborima imao institucionalnu prednost, kao i da su birači ostali uskraćeni za punu informisanost, jer on nije htio da učestvuje u debatama sa protivkandidatima i samim tim ukrsti sa njima argumente direktno.

Đukanović je postavio pobjedu u prvom krugu kao imperativ i tome je sve bilo podređeno – od količine zakupljenog medijskog, bilbord i internet prostora, preko zloupotrebe školskog prostora, ogromnog uključenja državnih funkcionera u kampanju, itd. do arogantnog izbjegavanja bilo kojeg medijskog gostovanja ili debate u kojima može dobiti neugodno pitanje, a što je u zemljama razvijenih demokratija nezamislivo. Takvom kampanjom, koju je pratila i agresivna, netrpeljiva retorika prema neistomišljenicima, a ne treba isključiti i druge pritiske, Đukanović je uspio da dobar dio opozicionih birača ostavi kod kuće predstavljajući izbornu bitku unaprijed završenom u njegovu korist.

Dodatno, kampanju Bojanića nisu u punom kapacitetu podržale one partije koje bi sigurno to učinile da se radi o njihovim stranačkim liderima, niti je on imao dovoljno harizme i energije, te je njegov rezultat imajući u vidu sve to i solidan.

U konačnici, ovi izbori su ogledalo zarobljene države, kako sada i institucije EU nazivaju Crnu Goru. Opozicija je dodatno njima poražena, ali ovog puta i sopstvenim doprinosom jer nije

ona energija uveliko je bila raspršena. Niko od opozicionih prvaka nije preuzeo odgovornost, jer zašto bi?

Ali nisu samo opozicione elite istrošene, već je to i druga strana. Pogledajte sve te mozgove i face koje su stale iza Đukanovića. Ako su *to* svi glasovi koje je uspio da pogura da se glasnu otvorenom podrškom, onda smo u ozbiljnom problemu. Ne volim taj termin, ali ljudski kapital ove zemlje rapidno se troši, ako već nije i potrošen. Sva ta elita koja se okupila oko Đukanovića, sav taj ljudski potencijal, koji je drvio o tome kako nam je potreban državnik, zapravo nam je ukazao na ključni problem Crne Gore – garant njene državnosti, nezavisnosti, suverenosti, čega li već, je jedan čovjek. Država – to je on! Bukvalno. Dakle, nisu institucije garant svega navedenog, već jedan oronuli Nikšićanin. I to je ishod vladavine DPS-a: Đukanović koji poput Atlasa nosi breme državnosti na svojim plećima. Istina, dobili smo državnika, samo što će država, čim ovaj poklekne, da smrskata ovo društvo.

Duško Kovačević, kolumnista **Istrošeni lideri opozicije**

- U početku kratke i zgusnute kampanje za predsjednika Crne Gore, jedan od lidera opozicije preko svog tviter naloga obavještava javnost (parafriziram): „Da je danas glasati za Đukanovića isto što i poturčiti se nekada“. To nije rekao mladi i možda neiskusni Marko Milačić, ili romantičarsko-epski Dobrilo Dedeić, nego višedecenijski opozicioni

političar građanske provenijencije, urušavajući od starta kampanju „svog“ kandidata. Na pitanje da li to radi svjesno, sračunato i u korist Mila Đukanovića i da li je debelo nagrađen za taj šizofreni aktivizam, lako je odgovoriti.

Prema tome, mi već odavno nemamo problem sa Milom Đukanovićem i aparatom ucjene-prinude, nego sa njegovom kontra stranom, opozicijom. Lideri te opozicije ne samo da ne uspijevaju gotovo 30 godina da zaustave i detronizuju Đukanovića, ne samo da ne povlače političko-običajne poteze odgovornosti za kontinuirane poraze – nego mu na jedan perverznan način svojski pomažu, kao što vidimo iz izjave s početka teksta. Dakle, ta pomoć metagospodaru se najsnažnije ogleda upravo u tom dugogodišnjem istrajavanju kompromitiranih majstora poraza spram kojih Đukanović djeluje moćan i artikularan, a oni, zajedno sa nama – poraženi i istrošeni.

Đukanović je jedino nepobjediv i nezamjenjiv u komparaciji sa Mandićem, Medojevićem, Bulatovićem... pa je njihov uporni i dugogodišnji opstanak na crnogorskoj političkoj sceni jedini garant već rekordne dugovječnosti Milove autokracije. Samo u takvoj konkurenciji crnogorski principal može neometano da razvija svoju dominaciju, kult ličnosti i apoteozu tiraniji, dok će opozicioni saučesnici pokazati odgovornost i ozbiljnost jedino prema skupim stipendijama na prestižnim univerzitetima zapadne Evrope gdje im djeca studiraju.

Mladen Bojanić je bio pokušaj zastora koji je trebao da pokrije iritantnu fizionomiju vječitih gubitnika, neuspješno, naravno. Kao što je i sve neuspješno što potječe od te asimilirane klike. Šta nam je raditi? Pobuniti se i ustati protiv lidera opozicije, tražiti njihove davno zaslužene ostavke. Neka najnoviji poraz na predsjedničkim izborima bude osvježanje odgovornosti. Odgovornosti pred promašajem, kao što se to radi u političkoj kulturi država gdje im djeca studiraju.

Omer Šarkić,
blogger iz Podgorice

Projektovana pobjeda u neregularnim izborima

- Pobjeda Đukanovića je projektovana pobjeda na neregularnim izborima koji su konstanta. Građani, kojih u Crnoj Gori ima sve manje, biće jedini gubitnici takvih izbora, a profitiraće političke partije (pozicije i opozicije), razni NVO „borci“, te naši „zapadni prijatelji“, koji se, kao i Đukanović, „već decenijama bore za demokratske standarde, vladavinu prava...“. Vašington i Brisel daju presudnu podršku vladavini Đukanovića i DPS-a, žmureći na sve ono što prati naše „izbore“. Profitiraće i opozicija tj. lažni, profesionalni opozicionari koji su već decenijama od svog opozicionarstva napravili najunosniji biznis, a od partija lična preduzeća. Raspodjelom poslaničkih i odborničkih mandata po ličnom nahođenju, te za naše prilike enormnim novcem koji dobijaju iz budžeta u svrhu „finansiranja partije“, opozicioni lideri uživaju u svim blagodatima svog „opozicionarstva“ te im ostavke ne padaju na pamet. Dio

NVO sektora će takođe nastaviti „borbu za uvođenje demokratskih standarda“, uz ogromne donacije, plate, privilegije.

Građani su jedini gubitnici na svim našim „izborima“. Kod njih nestaje i sama nada u bilo kakvu promjenu i boljitak. Sve više njih napušta zemlju i apstinira na izborima, psihički obolijevajući od „blagostanja“ u kome se nalaze.

U svemu ovome Bojanić je bio žrtveno jagnje, koga je poslije međusobnog pljuvanja i „tuča“ opozicije do mjesec dana pred izbore, iznudeno i neiskreno podržala, kako bi pokušala skinuti teret izvjesnog izbornog poraza sa sebe.

Balša Brković, pisac

Liči li ovo na predvorje Evrope

- Teško je procijeniti u kojoj mjeri je Đukanovićeva pobjeda posljedica njegove snage, a koliko slabosti njegovih oponenta. Đukanović je opet nadigrao konkurenciju, što mu doduše i nije tako teško budući da sam vodi igru, određuje pravila i sudi... To je vladajući modus koji će obilježiti naredne godine u Crnoj Gori. Liči li to nekome na predvorje Evrope? To je ključno pitanje.

Pripremio:
Veseljko KOPRIVICA

LOVČEN BANKA^{AD}

Stambeni kredit **sa 12 mjeseci grejs perioda**

- do €150.000
- NKS od 3,75% (fiksna)
- EKS od 3,96%
- rok otplate do 240 mjeseci

Reprezentativni primjer: Ukupan iznos kredita: 60.000 € / Rok otplate: 180 mjeseci / Nominalna kamatna stopa: 3,75% (fiksna) / Efektivna kamatna stopa: 3,96% / Adminsitrativna naknada: do 1% ukupnog iznosa kredita / Anuitet: 477,12 € / Ukupan iznos koji potrošač treba da plati: 80.156,25 € / Ukupni troškovi za potrošača. 20.156,25 €*

*Ukupni troškovi predstavljaju zbir kamata za cijeli period trajanja kredita, administrativne naknadu (do 1% ukupnog iznosa kredita), naknade za mjenicu (2€), upita u Kreditni biro CBCG (3,5€). U obračun EKS, obračun ukupnih troškova i ukupnog duga nije uključen trošak za pribavljanje lista nepokretnosti, premije osiguranja i procjene nekretnine, koji će biti uključen u konačan obračun.

Bolje, možda gore

Izvještaj je pokazao da je Crna Gora lider u regionu“, prokomentarisao je ministar pravde **Zoran Pažin** najnoviji *Izvještaj Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2018. godinu*. Zadovoljstvo novim evropskim ocjenama iskazao je i predsjednik parlamentarnog odbora za evropske integracije **Adrijan Vuksanović**. I on je ovaj dokument pročitao kao pohvalu Brisela Crnoj Gori za postignuti napredak. Ništa neočekivano.

Nije novina ni da su ocjenama EK, kad je u pitanju unutrašnji faktor, zadovoljni samo oni u vlasti. Civilni sektor ukazuje, nasuprot Vladi, da nema mjesta slavlju, pa i da je dokument u nekim djelovima *oštriji* nego ranije. To je recimo ocjena **Borisa Raonića** iz *Građanske alijanse*. Prema njegovom mišljenju, iako u izvještaju „nema jakih termina, kroz precizno navedene kritike se može zaključiti da Crna Gora polako gubi dah u regionalnoj regati za članstvo u EU“. **Stevo Muk**, direktor *Instituta Alternativa* ocijenio je da ovaj dokument ukazuje da Crna Gora stagnira u reformama. Slično mišljenje imaju i u Centru za građansko obrazovanje.

„Ovogodišnji izvještaj dolazi nakon Strategije za Zapadni Balkan kojom je dat indikativni okvir za pristupanje i u kojoj je jasno naznačeno da Crna Gora može postati punopravna članica do 2025, ali pod uslovom da efikasno sprovede proces reformi i zaokruži pregovore u poglavljima 23. i 24. do 2019. To je najoptimističnija verzija imajući u vidu da ista Strategija prepoznaje Crnu

Nije prvi put da Vlada i civilni sektor poruke Brisela čitaju drugačije. Vlada se poziva na ono što joj odgovara kao što su pohvale za zakonodavni okvir, a kritičari na hronične izazove zemlje na putu integracija. Možda je ovoga puta novo samo to što je tumačenje izvještaja od strane briselskih predstavnika blaže nego što bi se očekivalo

Goru kao zarobljenu državu. Na toj liniji, iako nešto drugačijim rječnikom pisan, je i Izvještaj EK. Suštinski, u većini ključnih oblasti ocijenjeno je da je ostvaren umjeren napredak,

što se ne može cijeliti kao uspjeh, posebno jer se radi o ponovljenim ocjenama sa gotovo identičnim zamjerkama pa samim tim imao stagnaciju, a u nekim oblastima i regresiju“, prokomentarisala je za *Monitor* **Ana Nenezić** iz Centra za građansko obrazovanje.

Nije prvi put da Vlada i civilni sektor briselske ocjene čitaju potpuno drugačije. Vlada u izvještajima vidi samo ono što joj odgovara - djelove u kojima je EK hvali za, recimo, bolji zakonodavni okvir (najčešće za to), dok civilni sektor ukazuje na ono što su prema Briselu najveći problemi Crne Gore na njenom putu ka Evropi.

Možda je ovoga puta novo samo to što je tumačenje izvještaja od strane briselskih predstavnika u Crnoj Gori blaže nego što bi se očekivalo. Posebno imajući u vidu da su mu prethodile oštre ocjene u *Strategiji EU za Zapadni Balkan* gdje se osim što se prvi put pominje termin *zarobljena država*, ukazuje na problem korupcije na svim nivoima, spregu organizovanog kriminala i

djelova sistema, nedostatak političke volje i nezavisnih institucija.

Aivo Orav, šef delegacije Evropske unije (EU) u Crnoj Gori u intervju za TV *Vijesti* dan nakon prezentovanja novog izvještaja kazao je da „EU pregovori sa Crnom Gorom dobro napreduju“ i da je „Crna Gora u tom pogledu lider u regionu“. Kome je bilo smiješno kad je to kazao Pažin, možda više nije.

„Kada je u pitanju ostvareni napredak u ovom periodu, on je ostvaren u većini oblasti, a u jednoj, reforma javne uprave, ostvaren je dobar napredak“, kazao je šef Delegacije EU u Crnoj Gori.

Orav je dodao i da u Evropskoj uniji *trenutno ne postoji zamisao da se iskoristi alat poznat kao klauzula balansa*. „Jer generalno nema nazadovanja, a ima napretka“, pojasnio je.

Desetak dana pred objavljivanje izvještaja, neke od najuticajnijih ovdašnjih nevladinih organizacija sugerisale su EK da „ozbiljno razmotri“ aktiviranje klauzule balansa, odnosno da zamrzne pregovore o članstvu Crne Gore sa EU. „Izostanak unutrašnje reformske dinamike i stepen otpora promjenama koji pokazuju crnogorske vlasti u različitim granama i nivoima čine razumnu osnovu da EK ozbiljno razmotri aktiviranje klauzule balansa“, obrazložile su taj zahtjev Institut Alternativa, Centar za građansko obrazovanje, Centar za razvoj nevladinih organizacija i Centar za monitoring i demokratiju.

Napredak na koji ukazuje Orav je, međutim, čak i čitajući izvještaj teško uočiti. Uglavnom iste ocjene, iste kritike, isti zahtjevi. Stiče se utisak da Crna Gora ne mrda s mjesta.

Borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, vladavina prava i sloboda izražavanja ostaju najveći njeni problemi na putu Eu integracija. To je konstatovao i **Johanes Han** u svom video obraćanju crnogorskim građanima. „Ključni će biti rezultati iz oblasti vladavine prava, reforme pravosuđa, temeljnih ljudskih prava i

Mediji - bez napretka

Situacija u medijima i sloboda govora u Crnoj Gori ocijenjeni su najnižom ocjenom u izvještaju Evropske komisije.

Šef delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Aivo Orav je ukazao da je negativna ocjena donijeta zbog političkog miješanja u Javni servis i izostanak rezultata u istragama napada na novinare.

Predsjednik Komisije za istrage napada na novinare **Nikola Marković** je ocijenio da su konstatacije Brisela o medijskoj situaciji mogle biti i oštrije jer i dalje postoje tendencije da se mediji stave pod političku kontrolu.

„Stanje se stalno pogoršava, a protekla godina i posljednji događaji su najbolji dokaz za to. Rekao bih da je Brisel konstatovao ono što je svima nama poznato. A to je da nema političke volje da se riješe napadi na novinare i imovinu medija, a da zato ima velike političke volje da se mediji stave pod partijsku kontrolu. Najbolji primjer za to je situacija u Savjetu Javnog servisa. I jako je dobro za stanje medija u Crnoj Gori, što je ta činjenica prepoznata i oštro kritikovana u izvještaju“, kazao je on za Radio *Slobodna Evropa*.

Orav je u intervjuu za TV *Vijesti* na pitanje da prokomentariše Đukanovićeve ocjene da su mediji koje ne kontroliše „fašisti“ kazao da mora postojati „nulta tolerancija za prijetnje novinarima i NVO“.

slobode izražavanja, kao i korupcije i organizovanog kriminala“, kazao je on.

„Korupcija je prisutna u

mnogim oblastima i ostaje pitanje zabrinutosti“, konstatuje se tako u najnovijem Izvještaju Brisela. Takođe, upozorava se da je „borba protiv organizovanog kriminala krucijalna kako bi se spriječila infiltracija kriminala u politički i ekonomski sistem“, i navodi da „moćne kriminalne grupe djeluju u Crnoj Gori i iz nje, a njihove aktivnostu uključuju trafikovanje droge, krijumčarenje cigareta i migranata, pranje novca, kao i zločine protiv imovine i pojedinaca, što dovodi do čestih ubistava povezanih sa bandama“.

Ukazuje se i da nije bilo napretka kad je u pitanju sloboda izražavanja i mediji. (vidi boks). Opet opominje Agencija za sprečavanje korupcije zbog nedostatka rezultata i njene (ne)pristrasnosti. Ukazuje na neophodnost postojanja političke

• **ANA NENE-
ZIĆ:** Imamo
stagnaciju, a u
nekim djelovi-
ma regresiju

Ako se ovako nastavi sa izvještajima i jezikom u kojem se kombinuju prijetnje i komplimenti, sve uz nastavak zabrinjavajućeg statusa quo u zemlji, onda bi građani Crne Gore mogli biti prva koleteralna šteta neobičnog partnerstva Evropske unije i Đukanovićeve vlasti", ocjenio je Miodrag Lekić, lider DEMOS-a

volje da bi se depolitizovala javna uprava. Opet početni rezultati u borbi protiv visoke korupcije. Opominje se da ekologija čeka...Dakle, ništa novo.

Jezik Brisela nakon prezentovanja najnovijeg izvještaja kritikovao je lider DEMOS-a Miodrag Lekić. On je ocijenio da je „u cjelini tehničko-sadržajni dio izvještaja vrlo kritički ocijenjen dok je, onaj drugi politički načelno afirmativan, što dovodi do više nedoumica“. Da li se radi o napredovanju ili nazadovanju Crne Gore u proteklom periodu, i sam je postavio pitanje Lekić.

„Ako se ovako nastavi sa izvještajima i jezikom u kojem se kombinuju prijetnje i komplimenti, sve uz nastavak zabrinjavajućeg statusa quo u zemlji, onda bi građani Crne Gore mogli biti prva koleteralna šteta neobičnog partnerstva Evropske unije i Đukanovićeve vlasti“, kazao je on. Lekić je ocijenio da crnogorski građani ne osjećaju dobiti od evropskih integracija.

Možda. Ali će se sasvim sigurno tek sad osjetiti Đukanovićev evropski put. Njegov dolazak na mjesto predsjednika započeo je kampanjom protiv medija koje ne kontroliše i izdajnika. Lijepe briselske riječi o „lideru u regionu“, samo će mu dati krila. Džaba softli opomene o „nultoj toleranciji“.

Milena PEROVIĆ-KORAĆ

PRIJATELJI BOKE TRAŽE POMOĆ OD UNESCO-a

Izvještaj Crne Gore sporan

U izvještaju iz Crne Gore uljepšana je slika stvarnog stanja u Kotoru, čiji je atraktivni i zaštićeni prostor napadnut nekontrolisanom urbanizacijom za koju pred svijetom nema opravdanja

Šest članova Društva prijatelja bokeške baštine obratilo se pismom nadležnim radnim tijelima UNESCO-a reagujući na Izvještaj o stanju za područje Kotora, koji je u ime Crne Gore kao zemlje članice, Komitetu za svjetsku baštinu podnijela Nacionalna organizacija za UNESCO sa Cetinja.

Podsjećamo da je Komitet UNESCO-a u junu 2016. na zasjedanju u Istanbulu donio Odluku o zaštićenom području Kotora kojom je oštro kritikovano stanje prirodnog i kulturno-istorijskog područja Boke kao dijela svjetske kulturne baštine, kojom je između ostalog Crnoj Gori dat rok do 1. decembra prošle godine da podnese izvještaj o sprovođenju čitavog niza mjera kojima bi se ovo područje zadržalo na Listi svjetske baštine. To je učinjeno dan uoči isteka roka, 30. novembra prošle godine.

Tek kada je UNESCO postavio crnogorski *Izvještaj o stanju* na svoju veb stranicu, čime je postao dostupan široj javnosti, jedan broj renomiranih arhitekata i konzervatora, okupljenih u udruženju prijatelja Boke, dostavio je na više adresa,

Komitetu za svjetsku baštinu, Centru za svjetsku baštinu UNESCO i Međunarodnom savjetu za spomenike i spomenička područja – ICOMOS-u, reagujući na zvanični izvještaj i svoj stav povodom zabrinjavajućeg stanja zaštićenog područja čija je univerzalna vrijednost ozbiljno dovedena u pitanje, a time i ostanak Kotora na Listi svjetske baštine.

U izvještaju iz Crne Gore uljepšana je slika stvarnog stanja u Kotoru, čiji je atraktivni i zaštićeni prostor napadnut nekontrolisanom urbanizacijom za koju pred svijetom nema opravdanja. Međutim, do teksta Izvještaja o stanju koji je poslat na adresu UNESCO-a u Parizu, nije bilo moguće doći na crnogorskom jeziku, osim na „izvornom“ engleskom.

Pa čak ni ta verzija na engleskom jeziku nije dostupna javnosti ni na jednom od „nadležnih“ sajtova, Nacionalne organizacije za UNESCO, ili na sajtu Ministarstva kulture, kome organizaciono pripada.

Generalna sekretarka Nacionalne organizacije Milica Nikolić, jedina autorka i potpisnica Izvještaja o stanju, saopštila nam je da ovaj

• Gospa od Škrpjela i Kostanjica, april 2016

zvanični državni dokument nije ni rađen na crnogorskom jeziku već isključivo na engleskom, te da se može naći samo na sajtu UNESCO-a.

Znači li to da je engleski zvanični jezik državne administracije u Crnoj Gori i da li postoji obaveza državnih institucija da svoja dokumenta „prevedu“ na crnogorski i arhiviraju negdje gdje mogu biti dostupna zainteresovanoj javnosti. Vlada je inače, samo usvojila informaciju o *Izveštaju o stanju*, bez rasprave o ovom značajnom dokumentu.

Sajt Nacionalne organizacije UNESCO trenutno nije u funkciji, mada to nije bio ni godinama unazad. Na njemu, osim opštih informacija, nema ničega, ni jednog dokumenta, redovnih izvještaja Komiteta za svjetsku baštinu na primjer, ili odgovora zemlje članice, svih odluka od 1979. godine od kada je područje Kotora dospjelo na prestižnu Listu, baš ničega... Ova institucija koja stoji iza veoma važnog Izveštaja o stanju ima samo jednog zaposlenog, generalnog sekretara i jedanaest članova Nacionalne komisije za UNESCO, čiji je predsjednik **Branislav Mićunović**, ambasador Crne Gore u Srbiji. Netransparentnost rada institucije koja nosi pretenciozan naziv samo pokazuje pristup Vlade i Ministarstva kulture ovoj izuzetno važnoj oblasti, zaštititi nacionalnih vrijednosti sa Liste svjetske baštine.

Bokelji su strpljivo čekali par mjeseci da Izveštaj o stanju ugledaju, pa makar i na engleskom jeziku, da bi reagovali i ukazali kako se degradacija prostora Boke pokušava prikriti.

U dopisu upućenom 9. aprila,

Bokelji su čekali par mjeseci da *Izveštaj o stanju* ugledaju, makar i na engleskom jeziku, da bi reagovali i ukazali kako se degradacija prostora Boke pokušava prikriti. U dopisu, upućenom 9. aprila, navodi se kako su informacije navedene u *Izveštaju o stanju* date na način koji ne odslikava u potpunosti stanje zaštićenog područja te da je neophodno, da prije donošenja nove odluke o Crnoj Gori u UNESCO-u imaju potpuniju sliku onoga što se dešava na terenu

navodi se kako su informacije navedene u *Izveštaju o stanju* date na način koji ne odslikava u potpunosti stanje zaštićenog područja te da je neophodno, da prije donošenja nove odluke o Crnoj Gori u UNESCO-u imaju potpuniju sliku onoga što se dešava na terenu. Oni su tekstom i slikom, po principu – prije i poslije, dostavili dokaze o galopirajućoj devastaciji područja Kotora i zaliva, na lokacijama Turski rt, Kamp Dobrota, Glavati, Kostanjica, Perast, kao i podatke o namjeri Vlade da gradi most na Verigama, iako je Studija vizuelnog uticaja iz 2013, takvu mogućnost odbacila.

Ova NVO ukazuje kako gradnja objekata na zaštićenom području nije zaustavljena, o čemu svjedoče brojna gradilišta, „iako je Vlada na osnovu Akcionog plana koji je donijela u februaru 2017, u martu usvojila Odluku o zabrani građenja na dijelu prostora u granicama prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora, do donošenja Prostorno-urbanističkog plana Opštine Kotor“.

Kao trenutno najproblematičniju vide gradnju objekata u naselju Dobrota, posebno u zoni Kamp, gdje se uz samu obalu gradi turističko-apartmansko naselje a u zaleđu brojne stambene zgrade visoke spratnosti.

„Ovo je bila jedna od rijetkih sačuvanih zelenih površina između tradicionalnih grupacija kuća u obalnom dijelu Dobrote, gdje se među stoljetnim hrastovim stablima nalazio prizemni objekat auto-kampa iz 60-ih godina XX vijeka. Iako je konzervatorskim uslovima Uprave za zaštitu kulturnih dobara iz januara 2014. definisano da postojeća stabla treba sačuvati i graditi na prostoru između njih i da spratnost objekata može biti maksimalno prizemlje, iako je od strane stručnjaka iz Boke u martu 2015. podnijeta inicijativa za pravnu zaštitu kompleksa auto-kampa, objekat je srušen, skoro sva stabla su posječena i počelo se sa izgradnjom turističkog naselja *Dobrota Palazzi*, sa hotelom i vilama uz samu obalu.“, navodi se u pismu.

Namjeru investitora da ispred naselja gradi vještačku plažu u dužini od 120 metara, u Društvu ocjenjuju suprotnom odredbama Zakona o zaštiti prirodno i kulturno-istorijskog područja Kotora.

Zanimljivo je da se nasipanje mora u Dobroti radi po projektu bivšeg dekana Arhitektonskog fakulteta **Gorana Radovića** i njegovog biroa *Studio prostor*. Ovaj projekat naišao je na osudu velikog broja građana Boke, stručnjaka za biologiju mora, arhitekata i planera.

Turističko naselje *Dobrota Plazzi* gradi firma MD *Enterprise* iz koje stoji **Edin Kolarević**.

U dopisu se upozorava na eskalaciju gradnje u naselju Kostanjica, koja ne samo što nije zaustavljena po zahtjevu Komiteta za svjetsku baštinu iz 2016. godine, nego su Opštini Kotor pristigli zahtjevi za izdavanje građevinskih dozvola za više od 20 novih objekata.

Poseban osvrt dat je planiranoj gradnji turističkog kompleksa na lokaciji Glavati u Prčnju.

Komitet za Svjetsku baštinu je u Odluci iz 2016, istakao zahtjev da je potrebno izraditi studiju HIA za PUP Kotor kao i pojedinačnu studiju za konkretnu lokaciju.

Opština Kotor je, međutim, raspisala međunarodni konkurs za idejno urbanističko-arhitektonsko rješenje turističkog kompleksa prije izrade studija i prije izdavanja konzervatorskih uslova za ovu lokaciju. Iako HIA za Glavati nije urađena i nije podnijeta Komitetu na ocjenu niti je projektna dokumentacija dostavljena na saglasnost Upravi za zaštitu kulturnih dobara, investitor, firma *Hexagon Investments* iz Podgorice, počela je pripreme radove na terenu.

Oni takođe upozoravaju na nelogičnost usvajanja Vladine HIA studije procjene uticaja na baštinu za kompletno područje prije nego je donijeta Studija zaštite kulturnih dobara za isto to područje. Pa se postavlja pitanje kako je Vlada mogla usvojiti ovaj dokument prije nego je podnijet Centru

Dobrota, Kamp, stanje 2008.

Dobrota, Kamp, april 2016.

Dobrota, Kamp, mart 2018.

za Svjetsku baštinu kako bi bio pregledan od strane savjetodavnih tijela.

Baštinari Boke su informisali UNESCO o učincima novog Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata, „čijem se donošenju protivila cjelokupna stručna i laička javnost u Crnoj Gori zbog njegovog izrazito centralističkog koncepta kojim sve poslove izrade i sprovođenja planskih dokumentata vrši Ministarstvo održivog razvoja i turizma, ali i zbog isključivanja lokalnih samouprava iz procesa odlučivanja u planiranju sopstvenih teritorija.

„Ovaj Zakon nije usklađen sa Zakonom o zaštiti kulturnih dobara, tretman kulturnih dobara i baštine u njemu je površan i nedorečen a

njegove posledice u praksi već su vidljive na primjeru rekonstrukcije kompleksa palate *Smekja* i fabrike *Jadran* u istorijskom jezgri Perasta tokom koje su radovi obavljani bez saglasnosti Uprave za zaštitu kulturnih dobara”.

„Želimo da istaknemo da cilj našeg obraćanja vama nije želja da područje Kotora izgubi status na Listi svjetske baštine, već naprotiv, nadamo se vašoj pomoći u sprečavanju dalje devastacije ovoga prostora i gubljenja atributa izuzetne univerzalne vrijednosti. Smatramo da bi za donošenje budućih odluka Komiteta bilo korisno da eksperti UNESCO-a obidu područje Kotora i sagledaju stanje“, navode potpisnici ovog apela.

Branka PLAMENAC

Svijet

Posle hegemonije

Piše: Milan POPOVIĆ

Vladajući političari, mediji i analitičari, svakodnevno nas zatrpavaju tvrdnjama kako u svetu u poslednjih nekoliko godina, posebno od kulminacije sirijske i ukrajinske krize 2014. eskalira novi hladni rat, ali oni pri tome greše, i to u smislu logičke greške *pars pro toto*, zamene dela za celinu stvari. Ono što zaista eskalira, to je sukob između Vašingtona i Moskve, koji u ovome zaista recikliraju nasleđene hladnoratovske komponente, ali to više nije, niti može da bude, novi bipolarni hladni rat, zbog toga što je posthladnoratovski međunarodni sistem, u međuvremenu, u poslednjih trideset, a posebno u poslednjih sedamnaest godina, od napada Al Kaide na Njujork i Vašington 11. septembra 2001. definitivno i nepovratno postao – multipolarni.

Reč je, međutim, o multipolarnosti, koja ne može da radije, koja donosi manje, a ne više bezbednosti, od one koju je, uprkos svim ograničenjima i nepravdama, opskrbljivao stari „dobar“ hladni rat 1945-1989. Reč je o multipolarnosti koja je divlja, neregulisana i opasna. Zapravo, ima li se na umu ona najveća novost našeg vremena, otkriće i primena nuklearnog oružja 1945. – apokaliptički opasna.

Apokaliptička pretnja, koja se nad svima nadvija, najjači je argument, za izgradnju jednog novog, alternativnog i demokratskog, multipolarnog međunarodnog sistema. A ovaj, za početak, zahteva, najpre, promptno zaustavljanje, infantilne, ali opasne, nuklearne i ukupne „hladnoratovske“ eskalacije, one vašingtonsko-moskovske, ali i one vašingtonsko-severnokorejske, i svake druge, slične i moguće, zatim, povratak u nultu tačku između Vašingtona i Moskve, odmrzavanje Saveta za partnerstvo između NATO i Rusije pre svega, najzad i početak velikog, ozbiljnog i miroljubivog rada, ne samo već pomenutih nego i svih

ostalnih međunarodnih aktera, na novoj, sveobuhvatnoj i demokratskoj regulaciji, novog i demokratskog međunarodnog multipolarizma.

Alternativa koja je u najkraćim crtama upravo izneta, od strane vladajućih takozvanih realista u međunarodnim odnosima, uobičajeno se odbacuje kao navodno idealistička, čak utopijska, i stoga nemoguća. A stvar je upravo suprotna. Alternativa koja je gore skicirana, jedina je mogućnost samog opstanka, njena današnja vladajuća kontrapozicija, siguran put u nuklearnu apokalipsu i kraj čoveka.

Ovo, naravno, ne znači da je alternativa samim tim i zagarantovana, jednostavna i laka. Za nju se mora posvećeno boriti i izboriti. Na delu je možda i poslednja igra čovekovog Erosa i Tanatosa. Frojdovih nagona za samoodržanjem i nagona za samouništenjem. Koji u liku poznog ultramonopolističkog kapitalizma danas ima svog najmoćnijeg reprezentanta i zastupnika. Ulog jeste najveći mogući ali je i zadatak isto takav. U svojoj najvećoj dubini, ovaj zadatak traži čak i promenu ili makar minimalnu samokontrolu, dela same čovekove kontradiktorne prirode, onog, naime, koji je više negativan, egoističan i sebičan. A u međunarodnim odnosima – hegemonijski. Tako da se i ovo poslednje može formulisati sudbinski kratko i binarno: ili će novi svet biti nehegemonijski, zasnovan na ravnopravnosti, stvarnoj a ne samo retoričkoj, ili ga neće biti.

Imaju li se na umu sve poznate realne činjenice, a ne vlastoljubive fantazije, vašingtonske, moskovske, severnokorejske i ostale, naime, jasno je da jasnije ne može biti: upravo ove fantazije su nadrealne, smrtonosne, apokaliptičke, njihova alternativa, koja je gore tek naznačena, jedino moguća, vitalna, spasonosna. Rečju – superrealistična.

ELEKTROPRIVREDA: OD PRIVATIZACIJE DO NACIONALIZACIJE

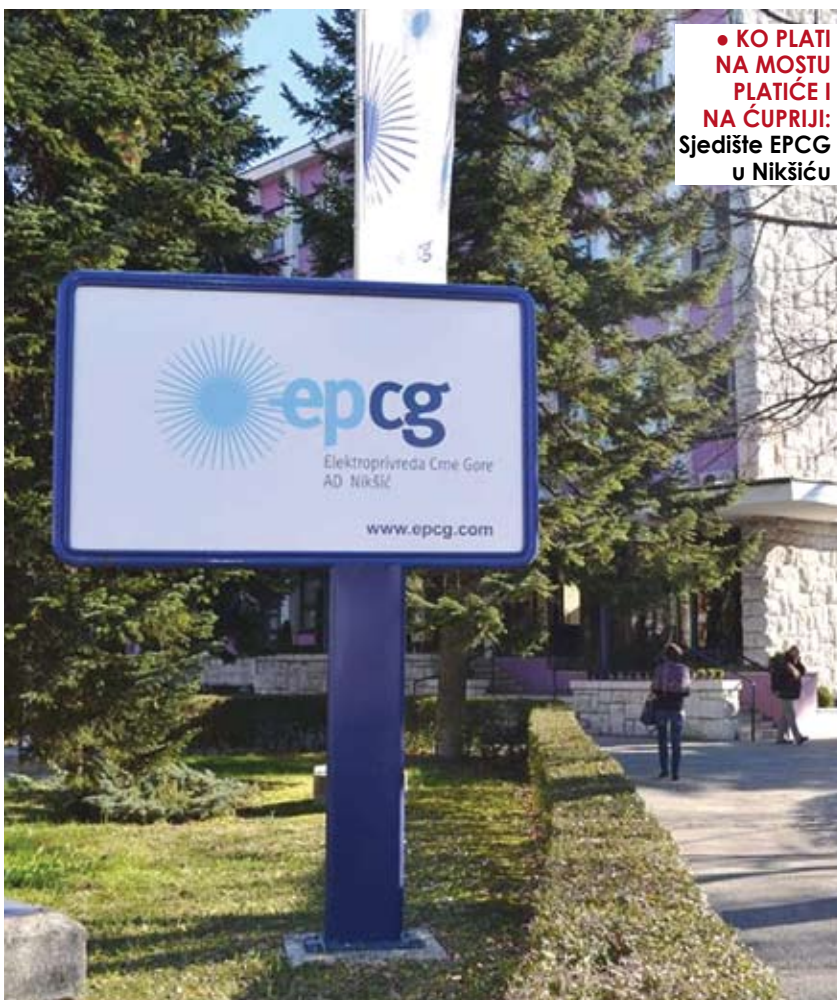
 dlučili smo. Pa se zadužili da bi se dijelom razdužili a dijelom finansirali nove izborne pobjede, krenuli da otkupljujemo ranije privatizovano i *bacili se* u potragu za novim partnerom koga smo, sva je prilika, već pronašli. I sve se to zbilo u nepunih šest nedjelja.

Prvo nas je Vlada, 7. marta, obavijestila kako je na vanrednoj sjednici, „kao posljedicu dobrih rezultata ekonomske politike“, donijela odluku o rebalansu budžeta (rashodi će biti veći od prihoda za dodatnih 25 miliona, što znači da će ukupni ovogodišnji deficit biti 140 miliona eura), novim zaduženjima po novim, nižim kamatnim stopama i otkupu akcija EPCG od italijanske A2A u vrijednosti 70 miliona eura.

„Radimo ono što bi uradio svaki dobar domaćin: mijenjamo skupe kredite povoljnim kreditima“, pohvalio se potpredsjednik Vlade **Milutin Simović**. „Ovu povoljnu priliku iskoristili smo da odgovornost pokažemo i na još nekoliko polja: Izdvojili smo novac za otkup akcija *Elektroprivrede Crne Gore*, u skladu sa ugovorom. Vraćamo vlasništvo nad ovim važnim preduzećem u okrilje naše države. Istovremeno, držimo otvorena vrata za novog strateškog partnera koji će zajedno sa nama ulagati u razvoj ne malog broja projekata u sektoru energetike“.

Zatim se, krajem prošle nedjelje, ministar finansija **Darko Radunović** pohvalio kako je Crna Gora uspješno okončala „dugo pripremanu“ (u Vladi, u decembru, o njoj nijesu imali pojma) emisiju obveznica u iznosu od 500 miliona eura. „Pod izuzetno povoljnom kamatnom stopom od 3,375 odsto“. Još je ministar naglasio kako smo, da smo htjeli – ili smjeli, pod istim uslovima mogli zajmiti još 980 miliona. Ali, eto, nijesmo. Skromnost je, kažu, vrlina.

Pozajmljenim novcem smo, tako makar kaže ministar Radunović, otkupili obveznice (*eurobonove*) koji dospijevaju 2019, 2020. i 2021. godine u iznosu od 362 miliona

Oj, drugovi, je l' vam žao

Ekonomisti računaju da će raskid decenijske ljubavi A2A i Đukanovićevih vlada Elektroprivredu koštati između 150 i 200 miliona eura, zavisno od količine naslijeđenog duga koju će morati da vrate u ime Rudnika uglja. Time nestaje praktično jedini, a u svakom slučaju najveći, benefit koji je EPCG imala iz aranžmana sa Italijanima

eura.

Tako je, računaju u Vladi, neto efekat novog zaduženja 110 miliona eura. Teoretski, to bi trebalo da bude razlika između novog zaduženja i razduženih kredita. Ispada, međutim, da negdje u toj računici nestaje 28 miliona eura. Mogu to biti razne naknade zajmodavcima, bivšim ili sadašnjim, brokerima koji su ugovarali nova zaduženja i organizovali prijevremena razduženja, kao što je moguće da su u Vladi unaprijed u ostvarenu dobit uračunali i buduću razliku u kamatama. Ili je to, prosto, cijena promocije nove (stare) vlasti.

U svakom slučaju, u Vladi se više ne sjećaju kako su obećavali nova zaduženja uz kamatu od tri odsto. „Kamata koju plaćamo na ranije izdate euroobveznice iznosi blizu pet odsto, a već sada imamo priliku, zahvaljujući ekonomskoj politici koju vodimo, da dug po euroobveznicama refinansiramo po uslovima od oko tri odsto“, citirali su iz Vladine službe za odnose sa javnošću ministra Radunovića. Ispostavilo se da tri nije tri nego 3,375 odsto. Možda vam ne izgleda tako ali razlika je cijelih 12,5 odsto. Odnosno nekih 1,5 miliona godišnje. Ili preko 10 miliona na rok od sedam godina, na koliko je izdata prošlonedjeljna emisija crnogorskih eruoobveznica.

Ubrzo je iz Službe za informisanje pod komandom **Srdana Kusovca** stigla i vijest da je Vlada donijela odluku o povećanju udjela države u EPCG. To se nekad zvalo nacionalizacija. Tako važna odluka donijeta je na telefonskoj sjednici. Ako je i toga (telefoniranja) bilo u postizbornoj gužvi i slavlju. „Bez održavanja sjednice, a na osnovu pribavljenog mišljenja većine članova, Vlada je usvojila Predlog ugovora o izvršenju Put opcije i prosljedila ga Skupštini na razmatranje“, stoji u saopštenju.

Novi su bili detalji. „Predlogom ugovora predviđeno je da, umjesto prve tranše u iznosu od 35,7 miliona eura za 7.826.438 akcija, država uplati 68,9 miliona eura za 17.252.885

akcija, i već tokom maja 2018. godine poveća vlasnički udio u *Elektroprivredi Crne Gore* (EPCG) sa 57,01 na 70,16 odsto. Na ovaj način, osim što se stiže dvotrećinsko vlasništvo i odgovarajuća akcionarska prava, država već u prvom koraku praktično vraća svoj vlasnički udio u EPCG na nivo prije djelimične privatizacije i dokapitalizacije iz 2009. godine“.

Ako država namjerava da uloži stotine miliona kako bi EPCG vratila u početni položaj iz 2009. – znači li to da će neko pokrenuti pitanje odgovornosti glavnih protagonista tog posla? Ko je zaboravio, riječ je o tadašnjem premijeru Milu Đukanoviću i Vujici Lazoviću predsjedniku Tenderske komisije koja je odlučila da je bolje prihvatiti ponudu od osam nego onu od 11 eura za akciju

Makar su dva zanimljiva detalja u ovoj priči. Da se Vlada, sada, diči rabotom kojom „praktično vraća“ vlasnički udio države na nivo prije djelimične privatizacije i dokapitalizacije iz 2009. godine. Može li to značiti bilo šta drugo nego da je tadašnji posao bio promašaj? Makar iz perspektive većinskog vlasnika (države) i dokapitalizovanog preduzeća (EPCG). Pošto svi znamo da je *Prva banka* braće **Aca i Mila Đukanovića** ostala u porodičnom vlasništvu isključivo zahvaljujući tom aranžmanu i novcu koji se iz A2A i EPCG slio u nju. U suprotnom bi, pritisnuta dugovima koje njeni akcionari ne mogu da vraćaju, *Prva* bila nacionalizovana.

Ako država, potom, ulaže stotine miliona kako bi EPCG vratila u *početni položaj* – znači li to da će neko pokrenuti pitanje odgovornosti glavnih protagonista tog posla? Ko je zaboravio, riječ je o tadašnjem premijeru Milu Đukanoviću i **Vujici Lazoviću**, potpredsjedniku tadašnje Vlade i predsjedniku Tenderske komisije koja je odlučila da je bolje prihvatiti ponudu od osam nego onu od 11 eura za akciju (ukupna razlika je bila veća od 100 miliona eura). Naravno da ne. Umjesto kazne, oni su dobili zasluženu nagradu. Lazović je odnedavno ambasador u Ljubljani. Đukanović je novi predsjednik Crne Gore.

Vlada će, čitamo, već u maju Italijanima platiti nepunih 70 miliona eura za nešto više od 13 odsto akcija EPCG. Skoro dvije trećine tog novca u budžetu će se naći po osnovu dividende koju će država, kao većinski vlasnik, naplatiti od *Elektroprivrede*. Više od 30 miliona u tom aranžmanu dobiće i A2A.

Prethodno se, odlukom anonimnih akcionara koji u posjedu imaju hiljaditi dio EPCG, manje od 0,01 odsto, EPCG obavezala da A2A, Acu Đukanoviću, državi i preostalim malim akcionarima *Rudnika uglja* u Pljevljima isplati nekih 33 miliona eura radi preuzimanja *Rudnika*. Preduzeća čiji su dugovi (preko 550 miliona eura) višestruko veći od

njegove vrijednosti.

Obaveze *Elektroprivrede* tu se ne završavaju. Preostale akcije A2A (nešto manje od 30 odsto) biće preuzimane naizmjenično – od strane države i EPCG (kroz mehanizam sticanja sopstvenih akcija) „u naizmjeničnim tranšama“. I sve će to biti završeno u naredne dvije godine.

Do sledećih parlamentarnih izbora, računaju političari. Već najavljujući nova partnerstva. Ministarka ekonomije **Dragica Sekulić** nedavno je objasnila kako će potraga za novim partnerom krenuti veoma brzo. Mada ima finansijskih stručnjaka koji „čitajući između redova“ od rebalansa, preko nove emisije obveznioca do ubrzane isplate Italijana, zaključuju kako je novi partner možda već pronađen. „Namjera nam je da se u EPCG u narednom periodu realizuje veliki broj investicija. Bolje je to uraditi sa nekim investitorom, iako je EPCG sposobna da to i sama uradi“, objašnjava ministarka Vladin plan.

Ekonomistima je ta računica sve sumnjivija. Oni se drže računice prema kojoj će raskid decenijske ljubavi A2A i Đukanovićevih vlada - a sve su vlade u Crnoj Gori od 1992. do danas njegove, na ovaj ili onaj način - *Elektroprivredu* koštati između 150 i 200 miliona eura. Zavisno od količine naslijeđenog duga koju će morati da vrate u ime *Rudnika uglja*.

Time nestaje praktično jedini, a u svakom slučaju najveći, benefit koji je EPCG imala iz aranžmana sa Italijanima. Novac nagomilan na njenim računima. Pošto strateški partneri, po svoj prilici sa vrlo dobrom argumentacijom, nijesu dijelili oduševljenje Vladinih zvaničnika po pitanju investicija u novi blok TE u Pljevljima i male hidroelektrane, novac koji su donijeli u procesu dokapitalizacije ostao je u najvećoj mjeri neiskorišćen. Do sada.

Zoran RADULOVIĆ

DRŽAVNA „STRATEGIJA“ ZDRAVSTVA

Slabljenje javnog u korist privatnog

Građani su sve češće prinuđeni da dijagnostiku, liječenje i lijekove plaćaju iz sopstvenog džepa u privatnim zdravstvenim ustanovama. Procjene su da oko 100 miliona eura godišnje ode na liječenje mimo sistema javnog zdravstva

Za zdravstvo je budžetom za ovu godinu opredijeljeno 207,94 miliona eura. Od tog novca 16,5 miliona biće izdvojeno za liječenje u crnogorskim i inostranim privatnim klinikama.

Zbog urušavanja javnog zdravstva sve veći broj pacijenata je prinuđen da koristi usluge privatnih zdravstvenih ustanova (PZU). Tamo ih čekaju brojni ljekari koji su napustili javno zdravstvo. Sve to prati i odliv novca iz javnog u privatno zdravstvo.

Fond za zdravstveno osiguranje Crne Gore je prošle godine zaključio ugovore o pružanju zdravstvene zaštite osiguranicima sa 20 privatnih zdravstvenih ustanova. Prema podacima Fonda dostavljenim *Monitoru*, PZU je plaćeno 4,6 miliona. Najviše novca je otišlo SB *Codra* čak 3,3 miliona eura.

U prvom kvartalu ove godine ugovori su potpisani sa 18 privatnih zdravstvenih ustanova.

Za liječenje u inostranstvu 2016. plaćeno je 7,8 miliona, od čega je najviše novca otišlo zdravstvenim ustanovama u Srbiji - 5,5 miliona. Tokom prošle godine izdvojeno je više novca – 9,8 miliona, najviše pacijenata je liječeno u Srbiji 5,8 miliona.

Prema podacima Fonda, samo za period oktobar-decembar 2017. godine, za lijekove izdate na recept privatne apoteke su fakturisale

1.733.570,65 eura.

Pored novca iz budžeta, građani sve češće dijagnostiku, liječenje i lijekove plaćaju iz sopstvenog džepa. Podaci Svjetske zdravstvene organizacije govore da građani Crne Gore čak 43 odsto budžeta za zdravstvo, oko 100 miliona eura, daju za liječenje mimo sistema javnog zdravstva.

„To je kategorija takozvanog ‘plaćanja na ruke’, a to je sav onaj novac koji crnogorski građani troše u privatnim apotekama, privatnim ambulantama i bolnicama i za liječenje van granica Crne Gore“, kaže za *Monitor* predsjednik Ljekarske komore **Aleksandar Mugoša**.

Vladimir Dobričanin za *Monitor* kaže da je javno - privatno partnerstvo jedan od najboljih vidova udruživanja oba zdravstvena segmenta kako bi pacijenti dobili najbolju zdravstvenu uslugu u jednom sistemu. Podsjeća da to u razvijenim zemljama nije novost, već praksa koja se ustalila od sredine XX vijeka, ali da su „nespretni počeci ovog vida ugovora kod nas pokazali sve slabosti“.

„Iako je privatno zdravstvo, zakonski gotovo izjednačeno sa javnim, u praksi to nije u potpunosti zaživjelo ili je u nekom čudnom aranžmanu dobilo formu ugovora koji je u najmanju ruku neprihvatljiv. Ti ugovori stavljaju pojedine segmente

Foto: Dan

Aleksandar Mugoša: „Ono što karakteriše pravu, sistemsku korupciju je namjerno slabljenje javnog zdravstva u korist privatnog i na taj način posljedično prelijevanje sredstava iz javnog u privatni sektor”

javnog zdravstvenog sistema počelo implementacijom Zakona u umrežavanju PZU iz 2013. godine.

Javnosti je, tada, predstavljeno da će pomenuti zakon rasteretiti rad sekundarnih i tercijalnih zdravstvenih ustanova. Međutim, smatra Cvijanović, zakon je na posredan način ozakonio korupciju i zloupotrebu službenog položaja, ali imao još jednu mnogo opasniju svrhu: „Uvođenjem institucije tzv. izbranog lekara napravljen je prvi korak ka urušavanju primarnih zdravstvenih ustanova. Preko 500 lekara opšte prakse i specijalista javnog zdravlja postali su ništa više nego administrativni radnici čija jedina uloga je upućivanje pacijenta u zdravstvene jedinice sekundarnog i tercijarnog tipa”, kaže Cvijanović

javnog zdravstva u nepovoljan položaj i gotovo namjerno ih degradiraju kako bi se pacijenti upućivali ka privatnim zdravstvenim ustanovama. Isti ugovori se sastavljaju ‘iza leđa’ naše najveće javne zdravstvene ustanove Kliničkog centra ili su, ponekad, konsultanti koji su iz našeg KC-a konsultovani povodom ovog pitanja nekompetentni ili zlonamjerni”, kaže Dobričanin.

Dejan Cvijanović iz NVO *Krug života* smatra da je urušavanje

za *Monitor*.

Poznato je da je to izazvalo velike gužve u domovima zdravlja, a zatim još veće probleme čekanja na preglede kod specijalista.

„Sve to uticalo je da građani sve više potrebe za liječenjem traže u PZU. A veliki broj lekara, naročito specijalista, su kako tada tako i danas angažovani u PZU, što je naravno ostavilo prostora za zloupotrebu privatne prakse”, ističe Cvijanović.

Novom reformom i uvođenjem elektronskog zakazivanja izabrani ljekari imaju još više birokratskih poslova a, manje vremena za pacijente.

„Ono što karakteriše pravu, sistemsku korupciju je namjerno slabljenje javnog zdravstva u korist privatnog i na taj način posljedično prelijevanje sredstava iz javnog u privatni sektor”, smatra Mugoša.

On objašnjava da su glavni akteri sistemske korupcije uticajni pojedinci iz javnog zdravstva, političke stranke i privatne zdravstvene ustanove, uz već ispunjeni preduslov politizacije zdravstva i isključivanja ljekara iz kruga osoba koje odlučuju.

„Korupcija započinje privatizacijom, a zatim se razvija kroz nekoliko dominantnih oblika – monopol privatnih ustanova u

• **URUŠAVANJE:**
Klinički Centar
Crne Gore

odnosu na javno zdravstvo, namjerno stvaranje 'uskih grla' i lista čekanja, neadekvatno planiranje ili izostanak planiranja u javnom zdravstvu, nepotrebna i nenamjenska potrošnja. Navešću samo neke primjere - monopol privatnih ustanova u odnosu na javne se ostvaruje na primjer nekupovinom opreme u javnom zdravstvu. U tom slučaju je ključno onemogućiti javno zdravstvo da pruži usluge nad kojima privatna zdravstvena ustanova ima monopol".

Sve češće se dešava da se određeni testovi mogu uraditi samo kod privatnika, ili da pojedini aparati u KCCG ne rade pa umjesto da se poprave ili kupe novi, stotine hiljada eura država i pacijenti daju privatnim ambulantama.

Pored pacijenata i novca, javno zdravstvo sve više napuštaju i ljekari. Prema podacima Sindikata doktora medicine, preko 80 ljekara, uglavnom deficitarnih specijalista – hirurga, pedijatar, anesteziologa, ginekologa, radiologa..., napustili su javni zdravstveni sistem od 2014. godine. Polovina je otišla u inostranstvo, dok je skoro isti broj svoju karijeru nastavio u privatnim zdravstvenim ustanovama u Crnoj Gori.

„Uska grla se stvaraju zanemarivanjem razvoja zdravstva, stalnim održavanjem nedostatka stručnjaka u oblastima u kojima privatne ustanove imaju poseban interes, uporno izbjegavanje školovanja kadra, uspostavljanje paralelnog pravnog sistema u zdravstvu u kome se raznim pravilnicima i odlukama onemogućava ili sužava prostor za rad ljekara u javnom zdravstvu, nepostojanje termina za pregled ili zakazivanje pregleda za nekoliko mjeseci što stvara duge liste čekanja“, naglašava Mugoša. „Privatnici s druge strane, s obzirom na to da je

njihova zarada ograničena brojem bolesnika i bolesti, da bi povećali profit izmišljaju bolesti, usluge ili rade nepotrebne dijagnostičke postupke, što vodi do nenamjenske potrošnje. Što je najgore sve ovo se radi pod plaštom dobrobiti za

miliona eura, nema najava da će početi njegova realizacija. Što je u skladu sa neslavnim rekordom da je Crna Gora jedina država u Evropi koja, u posljednjih osam godina, nije imala kapitalna ulaganja u zdravstvo.

Vladimir Dobričanin: „Ugovori stavljaju pojedine segmente javnog zdravstva u nepovoljan položaj i gotovo namjerno ih degradiraju kako bi se pacijenti upućivali ka privatnim zdravstvenim ustanovama“

pacijenta. To je ono što boli veliki broj ljekara koji su svoj život dali ovoj suštinski humanoј profesiji”.

Dio stručne javnosti smatra da bi otvaranje opšte bolnice u Podgorici umnogome riješilo dio problema – rasteretio bi se pritisak na KCCG i smanjile liste čekanja. Iako projekat opšte bolnice postoji od 2010. godine, koštao bi, uz donaciju zemljišta od strane Opštine Podgorica, oko pet

„Po našim saznanjima već postoje pojedine PZU koje ispunjavaju uslove da mogu da obavljaju usluge opšte bolnice. Pojedine PZU su uspele ne samo da povuku veći broj lekara specijalista većim platama, već su uspele da naprave i potrebnu infrastrukturu i nabave opremu kako bi mogle da u datom trenutku popune veštački napravljen vakum“, kaže Cvijanović.

On upozorava da je „namera pojedinih interesnih grupa ne samo privatizacija zdravstvenog sistema već i, slobodno mogu reći, surova likvidacija državnog zdravstvenog sistema od koga zavisi najveći broj građana Crne Gore”.

Revolucionarni plan, nezabilježen u Evropi, koji je Vlada lansirala prije izbora 2016. da privatnoj kompaniji sa Malte daju na upravljanje bolnice u Crnoj Gori na tri decenije, izjalovio se. Sada su u igri domaći *Maltežani*.

Predrag NIKOLIĆ

HETA ASSET RESOLUTION

REAL ESTATE MONTENEGRO

STANOVI NA EKSKLUZIVNOJ LOKACIJI U BEČIĆIMA

NOVOIZGRAĐENI STANOVI NA SVETOM STEFANU

NOVOIZGRAĐENI STANOVI
U BUDVI, BEČIĆI

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me
www.aaaplatform.com

HIT NEDJELJE

„I ostali će doći na red“.

**Luiđ Škrelja, predsjednik
Administrativnog odbora, na pitanje
hoće li taj odbor razmotriti i ostala
kršenja Zakona o sprečavanju korupcije
od strane članova Savjeta RTCG**

Goran Bare

Vođa i pjevač grupe
„Majke“:

- Gadi mi se Amerika i njena politika vječitog ratovanja za naftu i druge biznise. Da, bili su u Iraku i Afganistanu na vlasti idioti, ali mislim da bi se i te zemlje prije sredile da ih nisu okupirali Amerikanci i postavljali svoje vlade, izvozili im demokraciju. Uostalom, koja je razlika između islamskih talibana i kršćanskih militanata s juga Amerike?

(Jutarnji list)

Lana Barić

Glumica HNK o prilikama u hrvatskom društvu:

- Odakle je kisik dolazio, te ćemo rupe začepiti. Plinska komora, u to se naše društvo pretvara. Nema zraka. Ne daju nam da živimo pošten život.

(Jutarnji list)

Sandi Hilal

Arhitektica koja sa partnerom godinama radi na projektu za dekolonizirajuću arhitekturu:

- 'Izbjeglička kriza' nije priča samo o brojkama. Turska i Jordan imaju pravo govoriti o broju izbjeglica, ali ne i Europa, gdje dolazak izbjeglica zapravo znači neuspjeh postkolonijalnog perioda. Europa se danas susreće sa svojom kolonijalnom prošalošću.

(Portal novosti)

Đorđe Pavićević

Profesor beogradskog
Fakuleta političkih nauka:

- Vlast stvara jednu potpuno paralelnu realnost koja funkcioniše sama za sebe, nezavisno od toga šta se u zemlji događa... Igra sa brojkama i statistikom, koju ova vlast od početka primenjuje, postala je nepodnošljiva, jer vređa zdrav razum.

(RSE)

Theodor Meron

Bivši predsjednik
Međunarodnog suda
za zločine počinjene na
području bivše Jugoslavije
tokom posjete Muzeju
zločina protiv čovječnosti i
genocida 1992 -1995. u Sarajevu:

- Muzej zločina protiv čovječnosti i genocida moraju posjetiti svi oni koji su šokirani okrutnošću čovjeka prema drugom čovjeku.

(Oslobođenje)

Ivana Milas Klarić

Docentkinja na Katedri za porodično pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu:

- Odredba kojom bi se onemogućilo posvojenje izvanbračnim drugovima neshvatljiva je s pozicije prava i najboljeg interesa djeteta. Mislim da je u podlozi ovakve odluke želja da se spriječi potencijalno dopuštanje posvojenja istospolnim partnerima.

(Portal novosti)

Ivan Šijaković

Sociolog, o ideji da vjeronauka bude obavezan predmet u srednjim školama u Republici Srpskoj:

- Ako oni mogu da objasne da je korist od toga takva da će ljudi postati humaniji, tolerantniji, razumniji i obrazovaniji i da će se lakše snalaziti u budućnosti u susretu sa informatičkim društvom, robotima, 3D štampačima koji štampaju ljudsku kožu, robotu zubaru koji ugrađuje implant, implantima koji ljudima koji ne vide i ne čuju omogućavaju da vide i čuju i tako dalje... onda je to stvarno fantastično.

(RSE)

MATE JANKOVIĆ

Kuvar, zvijezda tv emisije 'Tri, dva, jedan - kuhaj!':

- Pilot i astronaut žele biti svi. Isto tako i dimnjačar, a ja sam htio biti pomorac. Neposredno prije nego sam htio upisati svoje srednje stručno obrazovanje, kod kuće nas je posjetio obiteljski prijatelj i rekao da lijepo idem u kuhare. Sve ostalo je splet okolnosti i moje volje.

(Gloria)

Nebojša Bradić

Reditelj:

- Danas ima nečeg sumnjivog u heroju. On je sumnjiv zato što je banalizovan ideologijama koje njegovu čestitost stavljaju u službu lažnih vrednosti, pretvarajući ga u figuru koja nema nikakvog oslonca u životu korumpiranom i punom licemerja.

(Politika)

MARKO VIDOJKOVIĆ

Beogradski pisac, na predstavljanju knjige „E baš vam hvala“ u Rijeci“, ističući da mu pisanje nije poslužilo kao idealan bijeg od stvarnosti:

- Bilo mi je jako teško da se u stvarnosti nosim s njenim svakodnevnim užasima, a da se iznova vraćam u potpuno izmišljen svijet iz bajke, koji mi ni najmanje nije poznat. Da sam imao mira dok sam stvarao, bilo bi mi lakše, ovako, pisanje ove knjige bilo je pravi pakao.

(Novi list)

DUŠAN KOJIĆ - KOJA

Frontmen grupe Disciplin A Kitschme:

- Mene ljudi pitaju na ulici - „Radite li još, nema vas nešto...“ a ja im kažem - „Nema nas na Pinku, niti će nas biti, zato imate taj utisak...“ I odgovor je - „Pa jeste...“, što sve upravo objašnjava današnju situaciju.

(Buka)

Vojo Šindolić

Dubrovački književnik i prevodilac:

- Ubrzanim ritmom izgovorena poezija, kao što je rap u pratnji glazbe, veoma je udaljena od jazz-a, i po mojem mišljenju, kao poezija uglavnom je nezanimljiva, a kao glazba odveć je jednolična i sladunjava. Jer, najbolji jazz više od svega karakterizira apsolutna emocionalna iskrenost. Baš kao i poeziju.

(Novi list)

KRALJICA

Plaćanja na rate

BEZ KAMATE SVUDA U SVIJETU!

**HIPOTEKARNA
BANKA**
Vama posvećena

UKUPNI TROŠKOVI ZA KORIŠĆENJE KARTICE:
mjesečna naknada 0,50 €

NAKNADA ZA KUPOVINU NA RATE:

- ✓ Na 6 mjesečnih rata za iznose **do 300 €**
Naknada za transakcije do 300 € je 2,00 € fiksno po rati
- ✓ Na 12 mjesečnih rata za iznose **preko 300 €**
Naknada za transakcije veće od 300 € je 3,00 € fiksno po rati

 19905 www.hb.co.me

Nejednakost - loša za privredu?

Ekonomisti ne važe za ljude pune empatije. Njihov pogled je uperen u brojke a ne u ljudske sudbine. Većina njih zato nema problem sa nejednakošću kada je riječ o prihodima i imetku. Naprotiv: ljudi više i teže rade kada hoće da poboljšaju svoju situaciju. Preraspodjela dobara, nasuprot tome, previše košta i smanjuje motivaciju – tako glasi njihov argument.

No, od prije nekoliko godina primjećuje se promjena stava. Upravo je MMF, koji je često na meti optužbi da povećava nejednakost, upozorio na loše posljedice nejednakosti. Industrijski klub OECD to vidi slično. Ono što je posebno jeste da njihovi argumenti nisu politički već – ekonomski.

„Kada nejednakost primanja poraste, privredni rast pada“, piše u studiji OECD. MMF je došao do sličnog zaključka. „Kada udio najbogatijih

20 procenata stanovništva u dohotku poraste, privredni rast srednjoročno pada“, zaključuje se u studiji MMF.

Zagovornici preraspodjele dobara su se ponadali da će se nešto promijeniti. Konačno postoji dokaz da bobra protiv nejednakosti nije samo moralna i politička zapovijest, već je i ekonomski opravdana.

„Kada bi to bilo tako, onda bi svi razumni ljudi bili za preraspodjelu“, kaže **Holger Štihnot**, rukovodilac grupe Međunarodne analize preraspodjele u Centru za Evropsko ekonomsko istraživanje (ZEW) u Manhajmu. „To bi bilo suviše lijepo da bi bilo istinito“.

Jer, stručnjaci su odmah počeli da kritikuju izvještaj, metodiku studija, podatke kao i vrijeme uzeto u obzir u istraživanju. „Naposlijetku, nije jasno da li postoji pozitivna,

negativna, ili bilo kakva veza između nejednakosti i privrednog rasta“, kaže Štihnot.

Nema veze koja bi mogla da se tumači kao kauzalna – „to je dilema društvenih nauka“, kaže Štihnot.

Neke nalaze ne poriče nijedan ekonomista. Na primjer, da porodice sa manjim primanjima manje investiraju u obrazovanje – i tako imaju još manje

šanse na tržištu rada kojem su potrebni kvalifikovani radnici.

Nema sumnje ni da se nejednakost povećala u većini zemalja. Za MMF je to „jedan od najvećih izazova našeg vremena.“ OECD podsjeća da u njenih 35 zemalja-članica jaz između bogatih i siromašnih nije bio ovako veliki u posljednjih 30 godina.“

Razvoj u svijetu je sličan. „Nejednakost kada je riječ o dohotku je u svim svjetskim regionima porasla“, piše u Svjetskom izvještaju o nejednakosti na kojem je između ostalog radio francuski ekonomista Tomas Piketi.

Nejednakost je ostala „stabilna“ samo tamo gdje je „ekstremno visoka“, na Bliskom istoku, u supsaharskoj Africi i u Brazilu.

Znači li to da nema nade? Da su bogati sve bogatiji a siromašni sve siromašniji? - Ne, kaže istraživač Štihnot. „Globalno se stanje u posljednjih 30 godina poboljšalo u zemljama koje su ranije bile vrlo siromašne“. Oni koji su najviše profitirali od razvoja situacije su oni sasvim bogati, te srednji sloj u Kini i ostalim zemljama Azije.

U Kini i Indiji je razlika između siromašnih i bogatih ogromna. I pored toga, razlika u primanjima između tih zemalja i SAD ili Evrope se smanjila. Globalno gledano, nejednakost se smanjila.

I čak i kada se globalna nejednakost smanji – „to je samo slaba utjeha za one koji nemaju ništa od toga“, kaže Štihnot. U takve spadaju i radnici sa malim zaradama u Evropi i SAD. Globalno gledano, moguće je da oni jesu bogati, no njihove plate nisu porasle, kako to pokazuje Svjetski izvještaj o nejednakosti. Druge studije pokazuju čak da se plate smanjuju.

Globalno ujednačavanje uz istovremen porast nejednakosti u okviru zemalja – i to je moguće objašnjenje za jačanje populizma, nacionalizma i protekcionizma. „Građani bi mogli da izgube povjerenje u institucije, i to podriva društvenu koheziju i vjeru u budućnost“, pišu istraživači MMF.

Pitanje je da li vlade mogu da se nekako suprotstave tom trendu. Jer, u budžetu često za to nema sredstava.

Gotovo sve zemlje su 80-ih godina privatizovale velike dijelove svog državnog posjeda. „Zemlje su postale bogatije, ali vlade su siromašnije“, piše u izvještaju o svjetskoj nejednakosti, uz dodatak da to smanjuje manevarski prostor u borbi protiv nejednakosti.

Jaz između bogatih i siromašnih se u mnogim zemljama povećava. Ekonomisti već neko vrijeme istražuju posljedice te pojave

ULCINJSKA SOLANA 2018.

V eć četiri godine u ovo vrijeme postalo je pravilo da se u našoj zemlji organizuju međunarodne konferencije o *Solani*. Evropska i svjetska javnost, posebno stručna, odlično znaju vrijednost ovog područja od preko 15 miliona kvadrata u neposrednom zaleđu Velike plaže, kao najvećeg staništa ptica na „Starom kontinentu”.

„Ulcinjska *Solana* je top destinacija koja će vas iznenaditi. Zapanjujući solanski bazeni u Ulcinj u Crnoj Gori živahna staništa za 252 vrste ptica- uključujući flamingose i dalmatinskog pelikana”, navodi se u tekstu koji je nedavno objavljen na sajtu globalne organizacije za zaštitu ptica, njihovih staništa i biološke raznolikosti *BirdLife International*. Te naglašava: „Međutim, slani bazeni se zatvaraju širom svijeta, jer se više ne smatraju rentabilnim – i u jednom trenutku ova lokacija je skoro pretvorena u hotel i golf teren. Sačuvana je za sada, bitka je u toku”.

Slične su se ocjene čule na 4. Međunarodnoj konferenciji o zaštiti Ulcinjske solane koja je u srijedu održana u Podgorici, u organizaciji *Asocijacije Dr Martin Schneider-Jacoby, Centra za zaštitu i proučavanje ptica (CZIP), EuroNatura, BirdLife Internationala, Tour du Valat* i *MANS-a*.

Ključni ciljevi ranijih okupljanja nijesu još ostvareni: *Solana* nije zaštićena na nacionalnom i međunarodnom nivou, već peta godina zaredom nema proizvodnje slanih kristala. Nema renoviranja bentova, nema radnika, nema života.

Naravno, i sve je manje ptica. „Ukoliko se u dogleđno vrijeme ne nastavi proizvodnja soli, flamingosi više neće dolaziti u Ulcinj, jer su to ptice slanih staništa i ne podnose slatku vodu”, upozorava ornitolog **Darko Saveljić**.

Evidentno je zaista da su u relativno kratkom vremenskom intervalu, za par posljednjih godina,

Peta godina bez berbe, raste pritisak na Vladu

U Podgorici je u srijedu održana još jedna međunarodna konferencija o Solani, a dan ranije je EK ponovo pozvala vlast da zaštiti ovaj prostor. Zvaničnici EU su poručili da je zaštita Solane jedan od ključnih preduslova da se otvori poglavlje 27. Na terenu, stanje se dramatično pogoršava

od kada nema proizvodnje, na *Solani*, zaista nastale alarmantne promjene kada je u pitanju sastav vrsta ptica. Šef kancelarije *Birdlife* za Evropu i Centralnu Aziju **Ariel Bruner** kazao je da je posjetio *Solanu* i da je činjenica da to mjesto odumire. „To govorim na osnovu višegodišnjeg iskustva sa močvarama. Takođe sam šokiran ruševnim stanjem čitavog mjesta. To ne daje dobru sliku o zemlji koja želi da privuče zdrave investicije”, naveo je Bruner.

I u najnovijem Izvještaju Evropske komisije, koji je objavljen u utorak, ukazuje se na neophodnost brzog djelovanja. „Potrebne su rezolucija i hitna akcija kako bi se zaštitila Ulcinjska solana, uključujući i punu zaštitu ptica”, navodi se u tom dokumentu i dodaje da treba preduzeti mjere za očuvanje i poboljšanje ekološke vrijednosti zaštićenih područja i potencijalnih lokacija

Natura 2000 u Crnoj Gori, gdje se takođe posebno ističe *Solana*.

„Ironično jeste da ono što je dragulj nekome u Evropi i nešto što predstavlja potencijal i gdje se vidi dobra poslovna prilika, nama u Crnoj Gori nije vidljivo, iako nam je bukvalno tu pred nosom”, kaže **Jovana Janjušević** iz CZIP-a.

Z vaničnici EU su nedvosmisleno poručili da je zaštita *Solane* jedan od ključnih preduslova da se otvori poglavlje 27, a koje se odnosi na zaštitu životne sredine i klimatske promjene. „Pitanje *Solane* neće nestati i zato nećemo dozvoliti da Poglavlje 27 bude otvoreno. Apelujem na Vladu da hitno zaštititi *Solanu* i na taj način Crna Gora dobije šansu da se priključi porodici evropskih naroda”, saopštio je šef sektora u Delegaciji EU, **Herman Špic**, dok njemački ambasador u Podgorici, **Hans Ginter Matern**,

dodaje: „Ako otvaranje Poglavlje 27 stavimo kao uslov, onda se sa zaštitom *Solane* neće kasniti. Zato će njemačka Vlada na tome uporno insistirati, a Crna Gora mora to poštovati“.

Ali, visoki funkcioneri Vlade u Podgorici ne dijele takvo uvjerenje i ističu da je ovaj slučaj za njih prioritet. Ali, iako se već mjesecima najavljuje, još nema na javnoj raspravi Studije o zaštiti *Solane*, koju je izradio slovenački ekspert **Andrej Sovinc**, a koja je finalizovana u novembru 2017. godine.

„Takode, već više od dvije godine u fiokama Opštine Ulcinj stoji akt o proglašenju *Solane* spomenikom prirode. On je prošao sve procedure i spreman je za usvajanje u lokalnom parlamentu, ali za to nema političke volje“, kažu u URA.

Podržavajući taj stav, predsjednički kandidati opozicije, **Mladen Bojanić** i dr **Draginja Vuksanović**, su tokom posjete Ulcinju ukazali na važnost *Solane*. „*Solanu* treba otrgnuti iz ruku tajkuna i ponovo je vratiti u funkciju. Jedino ponovno otvaranje fabrike donosi mogućnost da očuvamo biodiverzitet u našoj državi“, rekao je Bojanić.

Prema riječima predsjednice *Društva Martin Šnajder-Jakobi*, **Zenepe Lika**, određeni stepen napretka je ostvaren od prve konferencije, održane 2015. godine: Javno preduzeće *Nacionalni parkovi Crne Gore* je nominovano za

Solana nije zaštićena na nacionalnom i međunarodnom nivou. Nema berbe, nema renoviranja bentova, nema radnika, nema života. Naravno, i sve je manje ptica. „Ukoliko se u dogledno vrijeme ne nastavi proizvodnja soli, flamingosi više neće dolaziti u Ulcinj, jer su to ptice slanih staništa i ne podnose slatku vodu“, upozorava ornitolog Darko Saveljić

privremenog upravljača područjem na osnovu godišnjeg ugovora sa Stečajnom upravom, dok su pumpne stanice na *Solani* popravljene.

Ona tvrdi da je sada najveći problem vlasništvo, jer iz Savjeta za privatizaciju i Vlade Crne Gore ne odgovaraju na pitanje: Ko je stvarni vlasnik *Solane*?

Bivša njemačka ambasadorica **Gudrun Štajnaker** tvrdi da je pitanje vlasništva glavna prepreka za spas tog područja. „Bez jasne odluke suda koji godinama ne rješava to imovinsko-pravno pitanje, *Solana* ne može biti spašena. Nemamo mnogo vremena i za *Solanu* može biti prekasno. Rješavanjem ovog pitanja Crna Gora pokazuje stepen

vladavine prava u zemlji“, kazala je Štajnaker. „Mi zaista nemamo vremena, ali ako se neke stvari ne riješe ove godine biće prekasno, a neki to jedva čekaju“.

To su peticijom, upućenoj premijeru **Dušku Markoviću**, tražili građani Ulcinja. *Centar za zaštitu i proučavanje ptica* i društvo pokrenuli su peticiju za rješavanje pitanja vlasništva *Ulcinske Solane*.

Da se ulcinska fabrika soli može oporaviti i postati rentabilno preduzeće, uvjeren je vlasnik dviju solana u

Francuskoj, **Patris Gabano**, koji je i stručnjak za revitalizaciju *Solane*.

On je prošle sedmice boravio u Ulcinju i pri tom istakao da je najbitnije sinhronizovati sve djelatnosti. „To je dugotrajan proces koji podrazumijeva pomirenje više aspekata - turistički održivi razvoj, ekonomski održivi razvoj i sa ekološke tačke, istovremeno očuvanje starih zanata i starih praksa, kao što je proizvodnja soli“, rekao je Gabano.

Prema procjeni iz navedene Studije, za oporavak naše *Solane* potrebno je između četiri i 11 miliona eura.

„Smatram da očuvanje ovog lokaliteta od međunarodnog značaja ne treba sagledavati i tumačiti u kontekstu budžetskog opterećenja, već naprotiv, u kontekstu očuvanja, zaštite i valorizacije jednog od najznačajnijih resursa“, kaže potpredsjednica Opštine Ulcinj **Hadidža Đoni**.

Prema njenom mišljenju, *Solana* u svim strateškim dokumentima razvoja turizma Crne Gore i Ulcinja mora biti tretirana ne kao mjesto potencijalnog, već faktičkog turističkog interesa i sva dokumenta razvojnog tipa trebaju je tretirati na taj način.

„Samo ako se bude djelovalo na taj način, ulcinska so, kao naš nekadašnji brend, biće ponovo proizvod ljubavi sunca i mora“, zaključila je Đoni.

Mustafa CANKA

SJEVER, SUDBINA STARIH SEOSKIH ŠKOLA

Veliki broj oronulih i napuštenih seoskih školskih objekata diljem sjevera, građenih u vrijeme bivše Jugoslavije ili ranije, svjedoče o odumiranju ove najsiromašnije crnogorske regije i neumitnom odlivu stanovništva.

Zubu vremena odavno je prepuštena i školska zgrada u šekularskom selu Četkovići, udaljenom od Berana petnaest kilometara.

Mještani podsjećaju da se ovaj objekat iz godine u godinu sve više urušava, iako je u njemu nastavu nekad pohađalo i do pedeset đaka.

„Školski objekat u Četkovićima nekada je bio pun učenika. U toj zgradi bio je i stan za učitelja, dok je njen prizemni dio korišten za okupljanja i razne aktivnosti mještana. Međutim, kako su godine prolazile, narod je sve više odlazio. Ništa nije urađeno što bi omogućilo stvaranje boljih uslova za život u Šekularu“, kaže mještаниn **Blagoje Šarić**.

Prema njegovim riječima, tu su ostali još samo najuporniji, iako i oni svjesni da će ovo selo ubrzo ostati pusto i da će umjesto učeničke graje, zagospodariti ledena tišina.

„Uporedo s iseljavanjem, urušavala se i školska zgrada, da bi ubrzo bila zatvorena. Poslije svega ostale su samo zidine nekadašnje škole i sjećanja onih koji su tu sticali prva znanja“, kaže ovaj čovjek.

Da sela i u andrijevičkoj opštini ostaju bez stanovnika svjedoči oronula školska zgrada u Kutima. I ova škola udaljena je od varoši svega desetak, petnaest kilometara. A kao da je na kraju svijeta.

Mještani kažu da su migracije i stalni odliv stanovništva učinili da i ovaj objekat, koji je nekad imao trideset učenika, bude prepušten propadanju.

„Opadanje broja učenika završilo se na kraju zatvaranjem škole. Poslije svega ostala je prazna školska zgrada, koja se urušava,

Na kraju svijeta

Stanovnici sela na sjeveru konstantno i u velikom broju odlaze, a vrlo rijetko se poneko vraća. Škole su zatvorene pa je i to jedan od dodatnih razloga za odlazak. Država, i pored brojnih najava, uglavnom uoči izbora, nije stvorila uslove koji bi podstakli ljude da ostanu

svjedočeći o ne tako davnim i srećnim vremenima“, pričaju mještani sela Kutu.

Nekadašnji školski objekti urušavaju se i u drugim andrijevačkim selima, iako je poznato da se u Potkomovlju posebna pažnja pridavala obrazovanju i da tragovi prosvjetiteljstva na ovom prostoru datiraju još iz četrnaestog vijeka.

„Jedan od starih zapisa govori da je u drevnom manastiru u Košutićima pronađen zapis, prvi takve vrste na našim širim prostorima. Nedaleko od ovog manastira u kući Miškovića

na Savrdaku 1860. godine osnovana je škola nazvana kasnije Vasojevićka univerza, u kojoj su prva slova naučili poznati crnogorski glavari iz ovih krajeva“, podsjećaju neki od Andrijevcana.

Takozvana univerza radila je sve do osnivanja škole u Andrijevici, odigravši značajnu ulogu u opismenjavanju naroda ovog kraja.

Kako tvrde poznavaoци prilika, tradiciju ove obrazovne ustanove nastavila je kasnije osnovna škola u Konjusima,

• NEKADA PUNE UČENIKA,
DANAS RUŠEVINE: Škole u
Kruševu, Kutima i Četkovićima

koja je u selima Jošanica, Đuliće, Cecuni i Kuti imala svoja područna odjeljenja.

Škola je prije nekoliko decenija brojala blizu 400 učenika da bi se, kako je vrijeme odmicalo, zbog sve snažnije migracije stanovništva i pada nataliteta, taj broj drastično smanjivao.

Škola u Konjusima, iako s malim brojem učenika, i dalje radi, ali su u međuvremenu zatvorena njena područna odjeljenja u Jošanici i Cecunima, kao i u Kutima, čija zgrada se urušava.

„Naša sela su pretvorena u mjesta iz kojih narod konstantno odlazi, a vrlo rijetko se vraća. Država, i pored brojnih najava, nije stvorila uslove koji bi podstakli mlade ljude da formiraju porodice i ostanu u mjestu svog rođenja“, tvrde mještani ovog kraja.

Zlorečice pretvoreni u prostor gdje uglavnom žive staračka domaćinstva. U nekim selima sjevera ima više zatvorenih kuća nego stanovnika.

Mještani nekoliko potkomovskih sela zatražili su zbog toga od Ministarstva prosvjete da donese odluku o ponovnom otvaranju makar četvororazredne škole u mjestu Jošanica, koja je prestala da radi prije sedam godina.

Podsjetili su da je ova škola nekada brojala i do šezdeset učenika. Kažu da je zatvaranje škole u Jošanici, pored nedostatka radnih mjesta, bio dodatni razlog što je narod masovno napuštao ove krajeve.

„Uz mala ulaganja za popravke školskog objekta, postoje realni uslovi za ponovno otvaranje škole i spas ove zgrade od propadanja.

Podaci iz posljednjeg popisa govore da u andrijevičkoj opštini živi 5.117 stanovnika, što je 580 manje nego 2003. godine, ili dvostruko manje nego 1953. godine. Pretpostavlja se da je ta brojka od posljednjeg popisa do danas i dodatno znatno umanjena.

Depopulacija stanovništva posebno je izražena na seoskom području. Zabrinjavajuća situacija je i u samom gradskom jezgri, gdje su se vlasnici na desetine kuća i stanova odavno odselili u neke druge krajeve.

Tako su čitavi predjeli u slivu rijeka Lima i

Ne bi, naravno, bilo šezdeset đaka kao nekada, ali bi bilo deset. Što je dovoljno da škola radi“, kažu mještani.

Roditelji djece koja bi tu pohađala nastavu, izrazili su spremnost da ostanu u svom zavičaju, pod uslovom da se škola u Jošanici ponovo otvori.

„Ukoliko se to ne desi i oni će morati da se sele u neke druge krajeve, jer bi njihova djeca morala da putuju za Konjuhe, ili Andrijevicu, što je, zbog velike udaljenosti nemoguće“, kažu mještani.

Iako su stanovnici Ulotine u više navrata od Vlade tražili da iznađe mogućnost za sanaciju stare školske zgrade u mjestu Kruševo, nadomak Murine, to se nije desilo ni do današnjih dana.

Oni podsjećaju da taj ruinirani i napušteni objekat, smješten pored regionalnog puta Andrijevice – Plav već dugi niz godina odaje ružnu sliku. Nije bilo tako davno kada je i tu vladao žagor između časova.

Raspoloživi podaci ukazuju da je škola u Kruševu, kao jedna od najstarijih državnih škola u Crnoj Gori, osnovana još 1882. godine i da je skoro čitavo jedno stoljeće predstavljala kulturno-obrazovni centar čitavog kraja.

Prije trideset godina, rekonstrukcijom puta Andrijevice

Mnogo je istorijski značajnih školskih objekata na ruralnom području na sjeveru države koji su pretvoreni u ruševine i o kojima više niko ne vodi brigu. Ne zna se ni kome zgrade pripadaju, a po tome kako izgledaju, očigledno nikome

– Murino – Plav, škola iz Kruševa je izmještena u novosagrađeni objekat u Ulotini, čime je praktično ozvaničen kraj prosvjetiteljske misije stare zgrade.

Od tada školska zgrada u Kruševu prepuštena je zubu vremena

„U više navrata smo ukazivali da škola na Kruševu zbog svog prosvjetiteljskog značaja predstavlja svojevrsan kulturno-istorijski spomenik. Isticali smo da je ta zgrada dugi niz godina prepuštena konstantnom propadanju i da bi ovaj objekat trebalo da se svrsta pod posebnu pažnju Ministarstva prosvjete i Ministarstva kulture“, objašnjavaju mještani Gornjeg Polimlja.

Oni podsjećaju da je škola na Kruševu nekada radila u dvije smjene i da su nastavu izvodila četiri učitelja.

Mještani smatraju da bi bilo najprihvatljivije da se zgrada bivše škole na Kruševu popravi i pretvori u neku vrstu muzeja.

„Predlažemo da se sanira postojeća zgrada i pretvori u neku vrstu etno muzeja u kojem bi se, između ostalog, održavali kulturno zabavni programi. Za tako nešto nijesu potrebna neka naročita sredstva. Zato se iskreno nadamo da će slavni istorijat škole na Kruševu zainteresovati i širu zajednicu i da će se iznaći mogućnost za popravku oronulog objekta, jer je ostavio neizbrisivi trag u istoriji prosvjetiteljstva“, smatraju mještani.

Još je mnogo istorijski značajnih školskih objekata na ruralnom području na sjeveru države koji su pretvoreni u ruševine i o kojima više niko ne vodi brigu. Ne zna se ni kome zgrade pripadaju. Po tome kako izgledaju, očigledno nikome.

Briga za sjever je obično tek verbalni ispad u predizbornim kampanjama. Dok praznina odzvanja kroz ruševne školske zgrade.

Tufik SOFTIĆ

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA DJECE

Ljekari ćutite, vakcina nema

Šefovi su nam rekli da će vakcine protiv hepatitisa B možda biti za dva tri mjeseca, a da mi ljekari dajemo druge vakcine djeci a ovu da preskočimo. I da o tome ćutimo i ništa ne govorimo roditeljima. Prošlog mjeseca desilo se isto sa MMR vakcinom, kaže pedijatar iz jednog podgoričkog doma zdravlja, koji je želio da ostane anonimn

Srijeda, ove sedmice. Scena u jednom podgoričkom domu zdravlja.

- Doktore, doveo sam dijete na vakcinu. Vakcinisanje je zakazano prije dvadeset dana.

- Gospodine, žao mi je, ali vakcina nemamo, pa ćemo vas pozvati kad ih dobijemo.

I otpoče duže, neprijatno objašnjavanje...

-Vakcina opet nema i stanje je alarmantno. Često je nije bilo ni tokom prošle godine. Roditelji s pravom negoduju i mi pedijatri moramo da se osjećamo krivim kao da mi proizvodimo vakcine. Najgore je što uopšte ne znamo ni kada će ih biti. Šefovi kažu da

će 23. ili 24. aprila biti vakcina u manjim količinama, ali mislim da će tada mnogi ljekari prvo vakcinisati djecu svojih prijatelja, pa će ostala morati i dalje da čekaju, objašnjava, u razgovoru za *Monitor*, dječiji ljekar koji je pretrpio izlive bijesa roditelja zbog nestašice vakcina.

Iz *Montefarma* su im, kaže, rekli da ni oni ne znaju kad će stići vakcina i da je vakcina protiv hepatitisa B u deficitu i u Srbiji. A djeca mlađa od 12 mjeseci moraju da se revakcinišu, jer prvi vakcinu primaju po rođenju.

- Rekli su nam da je moguće da ta vakcina kod nas dođe za dva tri mjeseca, jer se ispituje, a da mi ljekari dajemo druge vakcine

djeci a ovu da preskočimo. I da o tome ćutimo i da ništa ne govorimo roditeljima. Prošlog mjeseca desilo se isto sa MMR vakcinom. Posebno je zabrinjavajuće što djeca koja ova godine polaze u školu ne mogu da se vakcinišu zato što vakcine nema, kaže pedijatar, koji je želio da ostane anonimn.

U Crnoj Gori se MMR vakcina koristi od 1994. godine. U posljednja tri mjeseca uopšte je nema.

Od *Montefarma* smo tražili odgovor na pitanje da li je tačno da opet nema vakcina i ako jeste kada će ih biti, ali odgovor nismo dobili do zaključenja ovog broja *Monitora*.

Koliko nam je poznato, još niko nije pozvan na odgovornost iz nadležnih zdravstvenih ustanova zbog toga što u novije vrijeme nekoliko puta nije bilo vakcina.

Vakcinacija djece u Crnoj Gori je obavezna, a Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti predviđena je novčana kazna do 2.000 eura. Ovih dana, evo, vakcina ponovo nema. I ranije je nekoliko puta registrovana njihova nestašica. Sada se nameće pitanje da li će se opet

roditelji čija djeca ne mogu da prime vakcinu naći pred sudom?

Istog dana, dakle prošle srijede, portal *CdM* objavio je da je od početka godine 39 roditelja odbilo da vakcinišu djecu prema kalendaru vakcinacije i da je protiv svih njih Zdravstvena inspekcija podnijela zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka.

Prema podacima Instituta za javno zdravlje u Crnoj Gori je registrovano 96 slučajeva malih boginja, a najviše je djece starije od jedne a mlađe od pet godina (38,67 odsto oboljelih) od kojih nijedno nije vakcinisano.

Ljetos je direktor Doma zdravlja Podgorica **Nebojša Kavarić** upozorio da je broj odgođenih primanja MMR vakcina alarmantan i poručio da roditelji ne bi smjeli da se oslanjaju na neprovjerene

informacije koje se šire društvenim mrežama, na savjete polustručnjaka, nadriljekara, proroka i ražalovanih ljekara. Takođe je upozorio da se može govoriti o mogućnosti nastanka epidemije tri oboljenja - morbila (male boginje), zauški i rubeola. On je kategorički tvrdio da ne postoji nijedan naučni dokaz da MMR ima veze sa autizmom ili bilo kojim drugim poremećajem.

Njegovo upozorenje imalo je efekta. Za prvih sedam dana septembra više od 400 djece je primilo MMR vakcinu. Ipak, Dom zdravlja Podgorica podnio je prijave protiv 29 roditelja koji su odbili imunizaciju djece.

Krajem avgusta prošle godine u Podgorici oko 2.600 djece nije primilo MMR vakcinu. Tada je iz Instituta za javno zdravlje upozoreno da se obuhvat sa MMR vakcinom smanjio sa 90 na 64 odsto. Tome je bez sumnje doprinijelo i to što mnoga djeca nisu mogla zbog nestašice vakcine da se vakcinišu kada je to bilo predviđeno. A država ni do danas nije uspjela da riješi to haotično stanje.

V. KOPRIVICA

Posebno je zabrinjavajuće što djeca koja ova godine polaze u školu ne mogu da se vakcinišu zato što vakcine nema

Kroz program javnog rada, tokom ove izborne godine, u Crnoj Gori biće zaposleno 704 osoba s evidencije Zavoda za zapošljavanje (ZZZ). Za taj projekat država će izdvojiti 1,13 milona eura. Zapošljavaće se na određeno vrijeme, to jest, na šest mjeseci, kod 111 izvođača i to na poslovima njege starih, personalnih asistenata, zaštite životne sredine, obrazovnih, kulturnih i drugih poslova od javnog interesa.

Prema podacima sa sajta ZZZ, to je znatno više i zaposlenih i novca nego prošle godine. Naime, 2017. godine, ukupna sredstva za program javnog rada bila su manja od 500.000 eura, a zapošljenje je dobilo nešto više od 300 nezaposlenih. Lani je, uglavnom, rad na određeno vrijeme trajao dvostruko kraće nego ove godine.

Prema odluci Upravnog odbora ZZZ o izboru programa i finansiranja javnog rada iz oblasti zaštite životne sredine, obrazovnih, kulturnih i drugih radova od javnog interesa, prošle godine stvoreni su uslovi za zapošljavanje 287 nezaposlenih. To je koštalo oko 209.000 eura. Ove godine u tim oblastima zaposleno je 335 osoba, a izdvojeno više nego duplo novca za finansiranje njihovog rada na određeno vrijeme.

Za program *Njega starih* ove je godine opredijeljeno skoro 107.000 eura, čime će se zaposliti 67 lica, dok je lani za istu oblast izdvojeno 50.000 eura. Oko 537.000 eura izdvojeno je za angažovanje 354 osobe s evidencije ZZZ na poslovima personalnog asistenta, dok je prošle godine sa 115.000 eura bilo angažovano 222 nezaposlenih.

I kroz primjer kolašinske opštine, u kojoj se ovog proljeća održavaju i lokalni izbori, vidi se koliko je država bila izdašnija za program javnog rada u odnosu na prošlu godinu. Od 30. marta počeo je rad na određeno vrijeme za šest lovočuvara u Sportsko-ribolovnom klubu *Tara i Morača*. Tri puta više nego minule godine.

Za bolju socijalnu sliku ili izborni rezultat

Izbornu 2018. godinu karakteriše izdašnost države u zapošljavanju kroz program javnog rada. Kolašin je, na primjer, dobio tri puta više lovočuvara nego lani, a njihov radni odnos na određeno počeo je tri mjeseca ranije i trajao duplo duže nego njihovim kolegama prethodnih godina

U tom klubu, međutim, u toku su izbori onih koji će kod njih biti angažovani među kandidatima koje im je ponudio ZZZ. To što formalno ribočuvare već rade, pojašnjavaju u SRK, „stvar je propisa”. Za razliku od prošlogodišnjih, Kolašinci koji će

ove godine čuvati vode u toj opštini, zasnovaće radni odnos nekoliko mjeseci ranije. Takođe, radiće šest, umjesto tri mjeseca, kako je to odlukom Upravnog odbora ZZZ bilo određeno za 2017. godinu.

Broj lovočuvara isti je kao i minule

„Vjerujete da sam očekivao ovakva pitanja i sumnje da je riječ o zapošljavanju u političke svrhe. Međutim, odgovorno, kao opozicionar, tvrdim da to nije tačno. Ni jednog trenutka niti sam osjetio, niti bih kao odgovoran čovjek pristao na to”, - kazao je on za *Vijesti*.

Kako kaže Živković, to što se program javnog rada izvodi ranije nego prošle godine prouzrokovano je isključivo početkom ribolovne sezone 1. aprila.

„Sa dva ili tri čovjeka, kako je to do sada bilo, svi vodotoci i jezera na području naše opštine ne mogu biti zaštićeni. Vjerujete, niti znam niti me zanima u kojoj su političkoj partiji kandidati koji su se do sada prijavili za posao ribočuvara”, kaže Živković.

Program javnog rada, kako je definisano Zakonom o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja o nezaposlenosti, jedna je od mjera aktivne politike zapošljavanja. Taj program se realizuje u cilju angažovanja teže zapošljivih lica i uvijek na određeno vrijeme.

Prema propisima prioritetno se zapošljavaju ljudi s invaliditetom i umanjenim radnim sposobnostima, pripadnici RE populacije, korisnici novčane naknade i socijalnih davanja...

Javni radovi se izvode kroz programe utemeljene na društveno korisnom i neprofitnom radu, koji na tržištu ne stvara nelojalnu konkurenciju. To su programi društvene brige o mladima, zaštite lica s invaliditetom, pomoći starijim ljudima.

„Ovim programima nezaposlenima se omogućava

To što ove godine tri puta više ljudi čuva kolašinske rijeke, tvrde iz SRK Tara i Morača, nema nikakve veze sa nedavno održanim predsjedničkim i predstojećim lokalnim izborima. Predsjednik Upravnog odbora tog društva Momir Živković kaže da je šest ribočuvara minimum da bi se zaštitile kolašinske rijeke onako kako treba

godine, ali će oni biti angažovani na duplo duži period.

Iz ZZZ nijesu direktno odgovorili na pitanja zbog čega je kroz program javnog rada povećan broj ljudi, kao i vrijeme njihovog angažmana.

„Odgovori na vaša pitanja definisani su konkursom o izboru izvođača javnih radova, kojim su precizirani: način finansiranja, način zapošljavanja, vrijeme trajanja, ciljevi realizacije programa, kao i očekivani rezultati programa javnih radova”, objasnili su.

Iz ZZZ napomenuli su da se „konkurs o izboru izvođača javnih radova raspisuje na osnovu odluke Upravnog odbora i objavljuje u sredstvima javnog informisanja i na sajtu ZZZ”.

To što ove godine tri puta više ljudi čuva kolašinske rijeke, tvrde iz SRK Tara i Morača, nema nikakve veze sa nedavno održanim predsjedničkim i predstojećim lokalnim izborima. Predsjednik Upravnog odbora tog društva Momir Živković kaže da je šest ribočuvara minimum da bi se zaštitile kolašinske rijeke onako kako treba.

socijalna uključenost, ublažavaju posljedice dugoročne nezaposlenosti, podiže nivo radnih potencijala, znanja i vještina. Organizuju se u saradnji s ministarstvima, lokalnim upravama, javnim ustanovama, nevladinim sektorom i drugim pravnim licima”, - objašnjavaju u ZZZ.

Dragana ŠĆEPANOVIĆ

HEDVIG MORVAI, IZVRŠNA DIREKTORICA
EVROPSKOG FONDA ZA BALKAN

Ljudski kapital Zapadnog Balkana godinama se traći

U EU ne treba da nas uvode političke elite, nego mi sami sebe. Ako mi svi vjerujemo da će nam proces reformi koje se sprovode u okviru evropskih integracija donijeti dobro, onda nije ni bitno ime i prezime onog ko će te reforme da sprovede. Važno je da oko tih reformi nema kompromisa i da svako ko od tog puta odustane snosi posljedicu – silazak s vlasti

Ovo je godina Zapadnog Balkana! To je činjenica na koju ukazuju mnogi procesi koji su u punom zamahu poslednjih godinu dana“, kaže naša sagovornica, Hedvig Morvai, koja je na čelu Evropskog Fonda za Balkan od njegovog osnivanja, prije tačno deset godina. Prvi put nakon 2003. godine organizovaće se samit EU – Zapadni Balkan. Kada je takav samit organizovan u Solunu pre 15 godina, činilo se da je evropska budućnost našeg regiona na dohvat ruke. Danas smo svedoci da nismo odmakli u procesu evrointegracija onoliko koliko smo se nadali, pa je ovaj samit u Sofiji nova šansa da sve strane pokažu iskrenu želju da zasuku rukave i privedu taj posao kraju.

MONITOR: *Centralni događaj kojim ste željeli da obilježite 10 godina EFB jeste Balkanska deklaracija. U odnosu na vaše prethodne akcije, inicijative i dokumenta, u čemu je ona nova i gdje je njena posebna snaga i težina?*

MORVAI: Ona je važna zato što iscertava put kojim treba ići da bismo kao region maksimalno iskoristili povoljan geopolitički trenutak. To je strateški dokument iza koga su stali neki od najumnijih ljudi Balkana i Evrope – društveni aktivisti, filozofi, bivši visoki zvaničnici i mnogi drugi koji veruju da bez uspešne balkanske priče Evropa ne može da bude uspešna. Ona poziva na redefinisane

i građenje jednog novog partnerstva između Evrope i Balkana koje počiva na temeljnim vrednostima na kojima je izgrađena EU.

MONITOR: *Balkanska deklaracija se, za razliku od nove Strategije koju je objavila Evropska komisija, ne bavi dinamikom pristupanja EU. Za vas to nije prioritarna tema?*

MORVAI: Deklaracija se ne

Izbori u važnim evropskim zemljama poput Francuske i Njemačke pokazali su da, i pored zabrinjavajućeg uspona radikalne desnice, politika na kojoj je izgrađena EU pobjeđuje. Ipak, rast populizma, šovinizam, pa i rasizam koji su u porastu u cijeloj Evropi predstavljaju upozorenje da mi koji vjerujemo u univerzalne vrijednosti ljudskih prava, mira i demokratije griješimo i da ljudima koji odgovore traže u regresivnim ideologijama moramo da pristupimo na drugi način

bavi dinamikom pristupanja regiona Evropskoj uniji, nego idejama o tome šta region može da uradi kako bi njegova ponuda imala visoku vrednost i veću EU tražnju. Drugim rečima, Deklaracija šalje poruku o tome da Zapadni Balkan ima potencijal u različitim oblastima, koji se decenijama trači i da je krajnje vreme da se taj potencijal iskoristi i stavi u funkciju boljitka i regiona i cele Evrope. Ja mislim da mi i te kako možemo da pružimo sveže ideje kada Evropa razmišlja o svojoj budućnosti, da naš obrazovni sistem može da dostigne evropski nivo, da kvalitetnija regionalna politička, ekonomska i kulturna saradnja mogu da pomognu u stvaranju lepše budućnosti. To su životne stvari o kojima govorimo, a za čije ostvarenje je neophodna podrška Evrope i volja kod kuće.

MONITOR: *Postoji u jednom dijelu civilnog sektora u Crnoj Gori mišljenje da bi obrnuta strategija bila efikasnija – da se zamrznu*

pregovori, zaprijeti obustavljanjem finansiranja dok se od strane vlasti ne prekine praksa fingiranih promjena.

MORVAI: Mislim da mi koji živimo ovde imamo već dovoljno iskustva sa metodom štap i šargarepe, pa ako nam do sada nije postalo jasno da to ne funkcioniše, onda imamo i ozbiljan problem. Zaustavljanje pregovora znači obustavljanje rada na usvajanju standarda Evropske unije, a zaustavljanje finansiranja znači prekidanje pokrenutih projekata. To nikome nije u interesu. Ja verujem da je i najsporije prihvatanje evropskih politika bolje od zamrzavanja evropskih integracija.

Svima je jasno da je u mnogim balkanskim državama sloboda govora ugrožena, da demokratija nazaduje i da borba protiv korupcije stagnira, ali odgovor na to ne može da bude prekid pregovora. Mora se više raditi i na domaćem i na međunarodnom planu kako bi se ti problemi rešili. Treba svi da shvate da temeljne vrednosti

Svima je jasno da je u mnogim balkanskim državama sloboda govora ugrožena, da demokratija nazaduje i da borba protiv korupcije stagnira, ali odgovor na to ne može da bude prekid pregovora. Treba svi da shvate da temeljne vrijednosti ne mogu da se trampe za stabilnost, jer na kraju puta takve države neće ni htjeti EU pod svojim krovom

ne mogu da se trampe za stabilnost, jer na kraju puta takve države neće ni htjeti EU pod svojim krovom.

MONITOR: *Šta je sa onom Vašom definicijom u kojoj ima mnogo istine – region se pretvara da se integriše, Evropa se pretvara da se širi – da li se nešto vremenom mijenja u tom obostranom taktiziranju?*

MORVAI: U odnosu na tu izjavu, danas se stanje umnogome promenilo. Evropi je postalo jasno da neće biti kompletna bez Balkana i da joj ostavljanje našeg regiona mimo svojih granica nije ni u političkom, ni u bezbednosnom, ni u ekonomskom ni u bilo kom drugom interesu. S druge strane, čini mi se da se i zvaničnici na Balkanu, u sudaru sa realnošću, ozbiljnije prihvataju posla na usvajanju kriterijuma koji naše zemlje približavaju EU. Naravno, postoje oblasti na kojima se mora što pre i što intenzivnije raditi, ali je važno da je, izgleda, put ka EU za sve bespovratno trasiran i sada je samo pitanje kojom će brzinom on biti pređen.

MONITOR: *Jedna Evropa oko sebe podiže zidove, druga, na koju EFB računa, vjeruje u*

internacionalizam i solidarnost. Koja od njih je u ovom trenutku po Vašem mišljenju, dominantna?

MORVAI: Situacija je izgledala mnogo neizvesnije pre godinu dana nego danas. U međuvremenu su izbori u važnim evropskim zemljama poput Francuske i Nemačke pokazali da, i pored zabrinjavajućeg uspona radikalne desnice, politika na kojoj je izgrađena EU pobeđuje. Ipak, rast populizma, šovinizam, pa i rasizam koji su u porastu u celoj Evropi predstavljaju upozorenje da svi mi koji verujemo u univerzalne vrednosti ljudskih prava, mira i demokratije negde grešimo i da ljudima koji odgovore traže u regresivnim ideologijama moramo da pristupimo na drugi način.

MINITOR: *Ko su vaši saveznici u državama regiona, na koje segmente društva, na koje snage najviše računate kako bi se proces ubrzao i došlo do suštinskih promjena? Koji su vaši najvažniji mehanizmi?*

MORVAI: Mi smo u prethodnih deset godina okupili veliku zajednicu onih koji su prošli kroz naše programe, podržavali naše inicijative i bili nam partneri u ostvarenju naših ciljeva. To su ljudi koji su danas uspešni biznismeni, inovatori, aktivisti, zvaničnici i kreatori javnog mnjenja. Svoje uverenje da su suštinske promene moguće gradimo na činjenici da svi ti ljudi čine rezervoar nove energije koja može da pokrene Balkan.

Za ubrzavanje procesa evropeizacije Balkana bilo je neophodno pokrenuti mnogobrojne projekte i inicijative u prethodnih deset godina. Tako je oko 200 službenika balkanskih vlada koji su stekli znanje i iskustvo kroz rad u administracijama država članica EU, oko 100 tinktenkova je osposobljeno za

Balkanska deklaracija EFB je strateški dokument iza koga su stali neki od najumnijih ljudi Balkana i Evrope – društveni aktivisti, filozofi, bivši visoki zvaničnici i mnogi drugi koji vjeruju da bez uspješne balkanske priče Evropa ne može da bude uspješna. Ona poziva na redefinisane i građenje jednog novog partnerstva između Evrope i Balkana koje počiva na temeljnim vrijednostima na kojima je izgrađena EU

ozbiljne analize i predloge javnih politika, civilno društvo je dobilo platformu za uticaj na regionalne i evropske donosiocje odluka, a istaknuti regionalni i evropski eksperti pomognuti da zagovaraju bržu

transformaciju Zapadnog Balkana. To su sve šrafovi u mehanizmu koji treba da ubrza reforme i izgradi moderne, demokratske i uređene države.

MONITOR: *Javnosti u Crnoj Gori dobro je poznat vaš dugogodišnji projekat, serijal TV emisija Okruženje. Da li taj uspješan primjer dijaloga i plodne debate oko zajedničkih problema funkcioniše kao model i u drugim projektima?*

MORVAI: Okruženje je primer uspešnog projekta koji sprovodimo u saradnji sa Centrom za demokratiju i pomirenje u jugoistočnoj Evropi. Njime smo želeli da pokažemo da svi mi koji živimo na Balkanu, ma koliko imamo predrasuda jedni o drugima, zapravo se suočavamo sa istim problemima, i imamo iste nade i želje. Kada postanemo svi svesni toga, mnogo će biti i brži put ka pomirenju i našoj međusobnoj saradnji.

Za sve naše projekte i inicijative je jednako važno da definišemo zajedničke izazove i odgovore na njih. Svest o tome da kroz iskrene partnerske odnose možemo mnogo lakše da prevaziđemo sve prepreke krasi svaki naš regionalni poduhvat.

MONITOR: *Da li zaista vjerujete da je moguće i realno očekivati da nas u EU uvedu one iste političke elite, ili njihovi sljedbenici, koje su nas devedesetih uvele u rat?*

MORVAI: Ja verujem da u EU ne treba da nas uvedu političke elite, nego da mi sami sebe treba da uvedemo u EU. Ako mi svi verujemo da će nam proces reformi koje se sprovode u okviru evropskih integracija doneti dobro, onda nije ni bitno ime i prezime onog ko će te reforme da sprovede. Ono što je važno je da oko tih reformi nema kompromisa i da svako ko od tog puta odustane snosi posledicu – silazak s vlasti.

Snežana NIKČEVIĆ

SAČUVATI HRABROST

Sjedili smo za stolom i uživali u prijatnoj svježini sjenki borova prošaranih sunčevim zracima. Titraji tamnih sjena i svijetlih površina rasutih po vlatima guste, sočne trave ranog ljeta, pretvorili su tlo u krzno jaguara osuto žutim pjegama kantariona i krupnim tačkama jaglike koje su zlatasto svjetlucale kroz grane grmova divlje ruže. Nekoliko djevojaka i momaka stajali su oko stola i slušali naš razgovor. Pod stolom su se izležavala dva balkanska goniča; žilavi i mišićavi, čak i u ovako smirenom okruženju, budnom pažnjom su osluškivali okrećući glavu u pravcu svakog šuma.

Odjednom, kao izbačeni iz pračke, izletiše oba psa ispod stola i divlje lajući počеше da raskopavaju jaglike i travu ispod grma divlje ruže. Jedan momak, njihov vlasnik, pritrča taman na vrijeme da uhvati mladunče lasice koje se za trenutak zaustavilo nakon što je napravilo munjevit slalom kroz noge uzruranih pasa. Donese ga i spusti na glatku površinu golog stola od masivne hrastovine. Uplašeno, mladunče lasice ostade nepomično. Vjerovatno bi pokušalo pobjeći da se glave ona dva goniča nisu svaki čas pomaljale sa obje strane stola, bjesomučno režeći. Potrajalo je to dovoljno dugo da sam čak napravio par fotografija te male, prestravljene lasice. U trenutku kada sam se primakao za krupni kadar, kroz ljudske glasove i režanje pasa razaznao sam kratke, visoke tonove, kojima se oglašavalo užasnuto mladunče, kao da zove u pomoć.

Kako se probila i otkuda se pojavila mati lasica, do danas mi je neshvatljivo: Bilo je to toliko brzo, smjelo, drsko, da su se i inače vrlo oštri i čak brutalni lovački psi za trenutak zabezeknuli i paralisali. Mati lasica je u hipu dohvatila svoje mladunče u zube i nestala sa stola jednako brzo i neshvatljivo kako se i pojavila. U tih par sekundi koliko je bilo potrebno da kroz travu umakne u gusti splet grma pavići pod velikim kamenom obraslim mahovinom, niko od nas, pa ni psi, nismo se ni makli, kao onijemili od te vještine, brzine, i iznad svega, rekao bih – od te hrabrosti majke lasice!

U vrijeme u kom je politika odavno prestala biti *najveće dobro* (Aristotel), i srozala se na „real politiku“, kao vještinu ostvarivanja pragmatičnih ciljeva lišenih bilo kakvog uzvišenih sadržaja bez bilo kakvih moralnih

ograda; u vrijeme u kom smo izgubili svako poštovanje za vrijednosti poštenja, čestitosti, zadate riječi; dok još ima nade da odbranimo makar poslednji bastion samopoštovanja – sačuvajmo hrabrost! Aristotel je smatrao da je najpotrebnije nagovoriti svoje savremenike na filozofiju. Taj nagaovor danas je izgubio snagu. Ali je utoliko preče nagovoriti ljude da sačuvaju hrabrost!

Jer danas: *Povera e nuda vai filosofia! Gola i bijedna svijetom hodi filozofija!* Ako je Petrarka mogao smatrati da je ova melanholična konstatacija bila realna slika stanja filozofije, danas je filozofija već odavno u komi, priključena na aparate za održavanje života.

Preostala je još samo – hrabrost!

Niko se nikada nije pokajao zbog hrabrosti!

I nema nikoga ko nije zažalio zbog kukavičluka!

Ona mati lasica mi je pokazala da je hrabrost temelj svih vrlina i nužan uslov samopoštovanja. Oni koji nas vole mogu nam dati snagu, ali hrabrost nam daju oni koje mi volimo. Ko je prestao voliti, uvijek je izgubio hrabrost. Ravnodušnost prema moralnim vrijednostima, prema ljudima, čak prema poslu, koliko god bio naporan i kakve god rezultate davao, koji obavljamo iz interesa ali bez ljubavi, ostavlja nas bez hrabrosti i time oduzima osnovni kvalitet ličnosti i uništava nam karakter.

I u svim našim odnosima sa ljudima, hrabrost je neophodan uslov (*Conditio sine qua non*) izgradnje karaktera i ličnog integriteta. Potrebna je velika hrabrost da se suočimo sa svojim neprijateljima, ali je potrebna ista takva, ako ne i veća hrabrost da se suočimo sa svojim prijateljima kada dođe takav trenutak. Iako sam prilično nemaran prema znanju koje se stiče iz ličnog iskustva, jednu lekciju sam dobro upamtio: nijedan uspjeh nije potvrđen i nijedan neuspjeh nije koban dok o njima hrabrost ne kaže svoju riječ.

Okakvom uspjehu može govoriti onaj koji je izgubio hrabrost!? I ko može smatrati da je poražen onaj koji je sačuvao hrabrost!?

Za čovjeka, koji opravdava to ime, izbor je bio i ostao isti:

Sačuvati hrabrost ili – propasti!

Piše: Ferid MUHIĆ

Niko se nikada nije pokajao zbog hrabrosti! I nema nikoga ko nije zažalio zbog kukavičluka

• IMA VJEROVANJA DA
JE SVE PERFORMANS:
Putin i Tramp

Dobra vijest je da poslije vazdušnih napada zapadnih sila na Siriju nije izbio treći svjetski rat. Loša je da poslije američkog, britanskog i francuskog bombardovanja u sedmogodišnjim ratom izmučenoj bliskoistočnoj državi ništa neće biti bolje.

Vazduhoplovne i pomorske snage tri vodeće vojne sile zapada u subotu rano ujutro bombardovale su tri lokacije u Siriji kao odgovor na hemijski napad nedjelju dana ranije u području istočne Gute kraj sirijskog glavnog grada Damaska. U incidentu koji upravo istražuju isljednici međunarodne organizacije za zabranu hemijskog oružja (OPCW), prema izvorima nekih nevladinih organizacija, kritičnih prema režimu sirijskog dugogodišnjeg predsjednika **Bašara al-Asada**, usmrćeno je između 45 i 75 civila, među njima i djeca.

Sirijske vlasti odlučno poriču da se napad uopšte dogodio, a u tome ih snažno podržavaju saveznici Rusija i Iran. Navodno, hemijski napad je

Generali pametniji od političara

Prilikom vazdušnih udara u Siriji Vašington nije krivio samo sirijski režim za hemijski napad, već i njegovog zaštitnika Moskvu. Ovo je situaciji dalo veći stepen tenzija te povećalo špekulacije o direktnom sukobu SAD i Rusije. Na sreću, čeon sudar je izbjegnut, a sve više analitičara čitavu operaciju doživljava kao svojevrsan performans

režirala i na video materijalu snimila nevladina organizacija *Bijeli šljemovi* koristeći posljednje očajnike koji nisu napustili potpuno razoreni grad Dumu u istočnoj Guti. Na Zapadu su spasilačke ekipe *Bijelih šljemova* mnogo hvaljene i dokumentarac o toj

NVO dobio je Oscara na posljednjem nadmetanju u Holivudu.

Raketni udari na Siriju izvedeni su nakon sedmice u kojoj je eskalirala retorika između SAD-a i Rusije, u čemu je opet prednjačio predsjednik **Donald Tramp**. Uprkos upozorenjima

Saveznici i neprijatelji

U Siriji se vodi možda najnepregledniji rat u historiji. Tamo se stalno iznova suočavaju vojske zemalja koje su nominalno još saveznici ili su politički duboki neprijatelji.

Ulaskom Rusije u građanski rat u Siriji i savezom s Iranom, Asad je dobio rat - to neće promijeniti ni ova vojna intervencija zapadnih sila. Ipak, ovi napadi nisu besmisleni.

Prema tumačenju zapadnih medija, Vašington, London i Paris ovim napadima stavljaju do znanja dvije stvari: upotreba oružja za masovno uništavanje neće proći bez posljedica, neće se tolerisati cinično poricanje i prikrivanje ratnih zločina.

Osim toga, svjetske sile ne žele da se tek tako povuku s geopolitički važnog prostora, mada iza njih stoje godine pogrešno i nejasno vođene politike. Bliski istok se nalazi pred novim poretom o kojem ne bi smjelo da se odlučuje samo u Moskvi i Teheranu. To je dvostruka poruka napada na Asadove hemijske fabrike. Od značaja je i to što SAD nisu same djelovale nego u savezu sa Francuskom i Velikom Britanijom.

iz Moskve o „crvenim linijama” u slučaju napada SAD i njihovih evropskih partnera na, kako se tvrdi, hemijska postrojenja u dijelu Damaska i oko sjevernijeg grada Homsa, ispaljene su 103 rakete za koje u Pentagonu tvrde da su sve našle put ka ciljevima.

Ministarstvo odbrane u Moskvi, međutim, tvrdi da su sirijske protivvazdušne snage zahvaljujući odbrambenim sistemima sovjetske proizvodnje oborile 71 projektil. Nadgornjavanja SAD i Rusije nastavljena su u Savjetu bezbjednosti UN nacrtima rezolucija koje su te dvije nuklearne sile jedna drugoj pobijale koristeći pravo veta.

Koliko je svijet na kraju prošle sedmice bio blizu rata između SAD i Rusije, vjerovatno ćemo saznati nakon izvjesnog vremena. Za sada se čini da su SAD, Velika Britanija i Francuska suzdržane i da su svoje napade ograničile na ciljeve u Siriji koji se dovode u vezu s proizvodnjom i skladištenjem hemijskog oružja. Civilnih žrtava u tim napadima, prema onom što je do sada poznato, praktično nije ni bilo.

U poređenju s nedavnim izraelskim vazduhoplovnim udarom na bazu T-4, rezultati napada od 14. aprila izgledaju beznačajni. U tom smislu, američko-britansko-francuski

udari nisu bili ništa drugačiji od vojne akcije u aprilu 2017, kada su, opet pod nerazjašnjenim okolnostima korištenja hemijskog oružja u sirijskom gradu Kan Šeikun, u provinciji Idlib, američke snage bombardovale vazduhoplovnu bazu Šajrat, kojom upravlja režim.

Prilikom vazdušnog udara u Siriji ove godine Vašington nije krivio samo sirijski režim za hemijski napad, već i njegovog zaštitnika Moskvu. Ovo je situaciji dalo veći stepen tenzija te povećalo špekulacije o direktnom sukobu SAD i Rusije. Na sreću čeon sudar je izbjegnuto, a sve više analitičara čitavu operaciju doživljava kao svojevrsan performans.

Priča o mogućoj eskalaciji između SAD i Rusije na Bliskom

istoku mnogo se razmatra poslije intervencije potonje u Siriji 2015. Ovogodišnje obraćanje naciji predsjednika **Vladimira Putina** pred Federalnom skupštinom dodatno je uozbiljilo situaciju kada je spomenuo mogućnost „instant odmazde” u slučaju napada na Rusiju. Prijetnje odmazdom izrečene su i prije nego što su snage predvođene SAD izvele udare u Siriji. Ruski šef Generalštaba **Valerij Gerasimov** rekao je kako će Rusija preduzeti „mjere odgovora i na projekte i mjesta njihovog lansiranja” ukoliko životi ruskih trupa budu u opasnosti.

Ukoliko se uzme u obzir činjenica kako je američka administracija barem hipotetički razmatrala scenario vojne intervencije u Siriji, Moskva nije imala izbora već da blefira o „mjerama odmazde”. No, kao i 2017, ništa se, zapravo, nije desilo poslije udara. Argument za nepoduzimanje nikakve akcije je da nije bilo prijetnje ruskim vojnim postrojenjima.

Očekivati drugačiju reakciju Moskve bilo bi nesmotreno. Uprkos emotivnim govorima, rusko rukovodstvo pokušava da ne pređe liniju i izazove sukob. Direktna konfrontacija s vojno nadmoćnijom koalicijom predvođenom SAD značila bi potpuni poraz za Rusiju u Siriji, a nije zgoreg dodati kako bi to moglo da pokrene globalni oružani sukob.

Sada se čini da komunikacija između američkog i ruskog Generalštaba dobro funkcioniše. Stručnjaci odavno govore da

Saradnja i napetosti

Ukrajina, Krim, Skripalj, Sirija - mnogo je konfliktnih zona između Zapada i Rusije. U najmanju ruku mora zabrinuti galopirajuće otuđivanje Rusije i Zapada čije su posljedice dalekosežne. Obje strane praktično nemaju nikakav osnov za povjerenje.

Ipak, svi su izgledi da napetosti u pozadini zbivanja u Siriji ne utiču previše na saradnju između Moskve i zapadnih zemalja. Ured francuskog predsjednika je potvrdio da Makron, koji je proširio saradnju s Rusijom prije izvođenja posljednjih vazdušnih napada, još nije odustao od planirane posjete Moskvi.

No, postoji stepen nepredvidivosti u ponašanju aktera na obje strane u proteklom mjesecima, kao i sve veće nepoštovanje međunarodno prihvaćenih normi i procedura. Ovo bi se moglo dokazati opasnim u budućnosti, jer minimizira prostor za pregovore i diplomatske dogovore.

profesionalna, tolerantna i povjerljiva komunikacija između visokorangiranih uniformisanih lica obje strane nije u krizi - uprkos novim konfrontacijama na relaciji Istok-Zapad. Svojevrsan je politički humor komentar da su ovaj put racionalnost i stručnost generala pobijedili nad bezobzirnim političarima.

Konsultacije između Rusije i SAD izgleda da su se desile sedmicu prije udara zapadnih sila po Siriji. Činjenica da je Moskva bila sigurna u ovu koordinaciju vidi se u prisustvu delegacije vladajuće stranke Ujedinjena Rusija, na čelu s generalnim sekretarom **Andrejom Turčakom**, u Damasku dan poslije izvođenja udara.

Na kraju, ovi „formalni” udari na Siriju bili su optimalno rješenje za obje države da ublaže tenzije oko situacije s hemijskim oružjem u Dumi. Moskva je zadržala status

Strana koja je imala najveće koristi od ove situacije bili su sirijski režim i njegovi saveznici. Nije došlo do promjene ravnoteže moći na terenu poslije udara i snage lojalne sirijskom režimu nisu pretrpjele gubitke

quo u Siriji, a Vashington je formalno ispunio svoje obećanje i zauzeo „principijelnu” poziciju.

Strana koja je imala najveće koristi od ove situacije bili su sirijski režim i njegovi saveznici. Nije došlo do promjene ravnoteže moći na terenu poslije udara i snage lojalne sirijskom režimu nisu pretrpjele gubitke. Nekoliko sati poslije napada, Bashar

• SIRIJSKI REŽIM
IZVUKAO NAJ-
VEĆU KORIST:
Bašar al Asad

Spoljni neprijatelji

Neki analitičari smatraju da je u pozadini američkih prijetnji samo naizgled riječ o odmazdi za upotrebu otrovnog gasa. Pravi motivi Donalda Trampa su njegovi potpuno drugi problemi.

Rat je nastavak politike drugim sredstvima, formulisao je u 19. vijeku njemački strateg Karl fon Klauzevic. Što je Donald Tramp na unutrašnjem planu više pod pritiskom i što je bliža istraga oko specijalnog istražioca **Roberta Milera** (iako su izjave porno glumice **Stefani Kliford** alias **Stormy Daniels** u nekom smislu već ušle u njegov intimni prostor), to Tramp sve nepostojanije i opasnije djeluje na spoljnom planu.

U novembru su izbori za dio sastava Kongresa SAD. Najgori scenario za Trampa bio bi da izgubi oba doma Kongresa. U tom slučaju pomogao bi mu rat protiv spoljnog neprijatelja da se domogne nekog nadstranačkog konsenzusa. Ako bi postojala prijetnja za nacionalnu bezbjednosti, birači u SAD bi mogli da se u jeku „okupljanja pod zastavom” odreknu mogućnosti kontrole vlasti koju omogućavaju izbori za Kongres. Tako je bilo i kod **Džordža Buša** mlađeg poslije terorističkih napada od 11. septembra 2001.

objavili snimke Sirijaca kako slave na ulicama.

Izgleda da je Asad veoma dobro prošao kroz oluju medijskih špekulacija. Prošle godine su američki napadi na vojni bazu Šajrat iznenadili ljude i podstakli međunarodne medije da špekulišu o mogućnostima ozbiljnijih vojnih akcija SAD protiv režima. Ove godine, poslije – kako ih je Tramp opisao – „savršeno izvedenih” udara, analitičari ocjenjuju kako, osim populizma, nema ništa iza retorike domaćina Bijele kuće. Takvi smatraju kako je i Asadu sada jasno da Tramp nema nikakvu strategiju za rješenje sirijskog sukoba i kako ne može pokrenuti efikasan mehanizam da spriječi korištenje stvarnog ili izmišljenog hemijskog oružja.

Nekoliko dana pred vazdušni napad Tramp je poručio da želi da povuče sve vojnike SAD iz Sirije. Potom je opet prijetio snažnom vojnom intervencijom kako bi zaštitio sirijsko stanovništvo od budućih napada nervnim gasom. Tramp bi htio da sirijsko poglavlje nekako stavi ad acta, ali samo sve još više pogoršava. Kada se povuče crta – američki predsjednik nema strategiju.

Milan BOŠKOVIĆ

NJEGOŠ NA RATIŠTU DEVEDESETIH

Upotrebi velikog pjesnika u različite svrhe do sada je puno napisano. No, posebno zanimljivom čini se njegova epizoda u toku „rata za mir“. Slijepo slijedeći instrukcije Slobodana Miloševića, crnogorska vlast uzela je aktivnog učešća u raspadu Jugoslavije. Ljeta 1991. godine sprovedena je mobilizacija rezervnoga sastava JNA u Crnoj Gori, koja je septembra mjeseca raspoređena po istočnoj Hercegovini i okolini Dubrovnika. O Njegošu „na ratištu“ zapis nam je ostavio Marc Thompson u knjizi o Danilu Kišu, koji kaže: „Kad su crnogorske trupe upale na jug Dalmacije u jesen 1991. godine, paleći i uništavajući dok su napredovali ka Dubrovniku, jedan britanski novinar je video neobrijanog vojnika kako deli besprekorne Njegoševe portrete u četiri boje. Njegovi saborci su ih lepili na svaki saobraćajni znak, stablo ili kuću na koje bi naišli. Kad se srpski hercegovački ratni lider, kamiondžija Božidar Vučurović, izrugivao korumpiranosti i truleži Dubrovnika, što je voleo da radi pred novinarima, prizivao je čuvenu scenu iz *Gorskog vijenca* gde jedan od Danilovih vojvoda (komično) kontrastira Veneciju – iskvarenu, perfidnu – sa prirodnom snagom i zdravljem Crne Gore.“ Thompsonove navode o lijepljenju Njegoševih portreta potvrđuje nam i sačuvani video materijal s dubrovačkoga ratišta.

(Viđeti dokumentarac „Rat za mir“) O tome da je u štampi govoreno o lukavstvu negdašnje Dubrovačke Republike što je trebalo da bude aktuelno u toku ratnih previranja 1991. potvrđuje nam vrlo vješto spakovana stranica jednoga crnogorskog medija o Njegošu iz decembra te godine. Naime, jedna kolumna posvećena je Njegoševim stihovima Dubrovniku „Dubrovniče, prelijepi grade! / Dubrovniče, svači podložniče“ s komentarom njegova

O Njegošu „na ratištu“ zapis nam je ostavio Marc Thompson u knjizi o Danilu Kišu, koji kaže: „Kad su crnogorske trupe upale na jug Dalmacije u jesen 1991. godine, paleći i uništavajući dok su napredovali ka Dubrovniku, jedan britanski novinar je video neobrijanog vojnika kako deli besprekorne Njegoševe portrete u četiri boje“

sekretara Milorada Medakovića koji kazuje da se Dubrovačka Republika udvaraše svakom, „pa i mitijaše silne, da joj ostave i poštene život...“ Kad je rat u Bosni i Hercegovini u pitanju, možemo istaći da je malo će Njegošev lik bio zloupotrijebljen kao onđe, o čemu bi se mogla napisati posebna monografija. Iako crnogorska vojska u Bosni nije imala aktivnog učešća, neki dobrovoljački odredi iz Crne Gore išli su da ratuju na strani ratnih zločinaca Ratka Mladića i Radovana Karadžića. Kad je svršen rat, Karadžić se hvalio da je tokom njegova početka (1992) stalno mislio na Njegoša pošto su se stvari odvijale baš kako ih je on predskazao – „znao sam *Gorski vijenac*, njegov veliki ep, napamet“. (Thompson) U toku sukoba u Bosni bio je uspostavljen i „Orden Njegoš“ koji je Karadžić dodjeljivao svojim vojnicima koji bi se istakli u borbi protiv muslimana. Crnogorski mediji prenosili su 1992. u sklopu izvještaja s ratišta kako Trebinjci dobro čuvaju Njegošev spomenik – a da se i dobro „tuku koliko ih ima ovdje“. A kad se stara Jugoslavija u konačnici raspala i za prvog predsjednika „nove“ izabran Dobrica Ćosić, doći će do preimenovanja vojske u Vojsku Jugoslavije. U njezinu časopisu *Vojska*, koji je favorizovao militarizam, slavio „pobjede“ s ratišta širom bivše države i otkrivao svjetske zavjere

protiv srpstva, pisano je o Njegošu i *Gorskome vijencu*. Oglas objavljen u tome mediju u pozivu vojnicima i čitaocima da se pretplate na Njegošev spjev, karakteriše ga kao srpsku Bibliju kojoj se nijedna druga srpska knjiga po svojoj slavi ne može primaći – „zato je Srbi i smatraju svojom najvećom knjigom (...)“. Tu je navedeno da je Njegoševo djelo zasnovano na istorijskom događaju s kraja XVII vijeka, kad se srpski narod u Crnoj Gori našao pred biti ili ne biti. (!)

Piše: Boban Batrićević

Kad je rat u Bosni i Hercegovini u pitanju, možemo istaći da je malo će Njegošev lik bio zloupotrijebljen kao onđe, o čemu bi se mogla napisati posebna monografija

Unuka i motika

• NASLIJEDE: Ana Marija i Nera Tuđman
foto: Petar Glebov/PIXSELL

Dida je volio sve svoje unuke, ali moja sestra Ana Marija, koja je rođena 1993., s njim je znala voditi i političke razgovore, pa mu je iz tog razloga bila mezimica.

To u intervjuu Hrvatskom tjedniku kaže Nera Tuđman, studentica Pravnog fakulteta u Zagrebu, kći Stjepana i Snježane te – mnogo važnije – unuka pokojnoga Franje Tuđmana. Budući da je Nerin ‘dida’, prema dostupnim podacima, blaženo preminuo u Gospodinu koncem 1999., i da je Nerina sestra Ana Marija u vrijeme njegove smrti imala šest godina, bilo bi silno zanimljivo doznati sadržaj ‘političkih razgovora’ što su ih ovo dvoje vodili prije tragičnog odlaska.

Sasvim je moguće da se *grandpa* unuci mezimici, primjereno njezinu uzrastu, obraćao na isti način kao što je, u svojstvu nacionalnog *pater familiasa*, politički educirao infantilizirani hrvatski narod, pa su kroz debate jezdila strašna čudovišta iz bajki i jezive nemani biblijskog porijekla, crni, zeleni i žuti vragovi, ‘vjekovni neprijatelji hrvatskoga

Piše: Viktor IVANČIĆ

Nera Tuđman, mlađa sestra Ane Marije, zadnjih je dana zvijezda desničarskih medijskih platformi. Istupila je iz stranke koju je osnovao voljeni „dida“. „Ne želim biti članica ovakvog HDZ-a!“ vrišti naslov intervjua u Hrvatskom tjedniku. „To sam spontano odlučila kada sam čula da je premijer i predsjednik naše stranke odlučio ratificirati Istanbulsku konvenciju“, kaže mlađa unuka Najdražeg Pokojnika

naroda', zlotvori koji su spremni svoju naciju i svoju državu prodati 'za Judine škude', čija je paklenske opachine djevojčica upijala širom otvorenih usta, a bit će da nije izostalo ni objašnjenje zbog čega je važno što 'didina' supruga – Ana Marijina baba – nije ni Srkinja ni Židovka.

Jesu li 'politički razgovori' dvoje sugovornika među kojima je zjapila dobna razlika od preko sedam desetljeća – od kojih je prvi vodio državu, a druga Barbie u šetnju – za curicu predstavljali traumatsko iskustvo, i kako se ta trauma kasnije manifestirala, ne može se pouzdano znati, no razumno je pretpostaviti da je šteta po psihi djeteta blizu minimalne: najprije zato što je prve epske naracije o raznobojnim đavolima i protuhrvatskim monsturmima zaprimala od Mesije osobno, pa je to unaprijed ulijevalo stanovitu dozu sigurnosti, a zatim i stoga što je s dotičnim u krvnome srodstvu te je, po svemu sudeći, i sama baštinila žilave i otporne gene, najbolje koje je – kako se navodi u pučkoškolskim udžbenicima povijesti – hrvatski narod nakon tisućljetne selekcije uspio dati.

Nera Tuđman, mlađa sestra Ane Marije, zadnjih je dana pak vodeća zvijezda desničarskih medijskih platformi, njezini portreti i uzvišene misli pršte na sve strane, od turbokatoličkog Naroda do neonacističke Bujice, citiraju je i Dnevno.hr i Bijeđno.rh, jer je demonstrativno istupila iz stranke koju je osnovao voljeni 'dida'. 'Ne želim biti članica ovakvog HDZ-a!' vrišti naslov intervjuu u Hrvatskom tjedniku, efektno podižući tenzije i moralnu paniku u desnim krugovima: svima valjda mora biti jasno u kakav se ideološki blud upustila partija na vlasti kada unuka utemeljitelja vraća člansku iskaznicu.

Povod tome gordom činu je očekivan: 'To sam spontano odlučila kada sam čula da je premijer i predsjednik naše stranke odlučio ratificirati Istanbulsku konvenciju', kaže mlađa unuka Najdražeg Pokojnika. Nije se, veli, oko svoga postupka konzultirala s bližnjima,

Sasvim je moguće da se grandpa unuci, primjereno njezinu uzrastu, obraćao kao što je, u svojstvu nacionalnog pater familiasa, politički educirao infantilizirani hrvatski narod, pa su kroz debate jezdila strašna čudovišta „vjekovni neprijatelji hrvatskoga naroda“, zlotvori koji su spremni svoju naciju i svoju državu prodati 'za Judine škude... A bit će da nije izostalo ni objašnjenje zbog čega je važno što 'didina' supruga – Ana Marijina baba – nije ni Srkinja ni Židovka

ali dodaje da su njeni roditelji i sestra 'vrlo razočarani sadašnjim HDZ-om'. A što gospođici smeta u Istanbulske konvenciji? 'Naravno da sam za prava žena i da se ne protivim sprječavanju nasilja nad ženama, ali ta rodna ideologija, koja se 'neprimjetno' pokušava uvesti u naše živote, je

protuprirodna i protukršćanska te se njome želi uništiti obitelj, a time i cijelo društvo, i kao takvu ja je ne prihvaćam.'

Iz toga bi se dalo zaključiti da je Nera Tuđman, dok je još škropila pelene, ipak načula i pravilno apsorbirala nešto od 'političkih razgovora' između starije sestre i tatinoga oca, jer ima istančane senzore za prepoznavanje vragova raznih kolorita, za strašne ugroze koje prijete katoličkome hrvatstvu, za sile mraka koje su 'protuprirodne' i 'protukršćanske' i koje će u konačnici, ne stanemo li im na kraj, uništiti cijelo hrvatsko društvo. Nasuprot tome – kao potvrda da se 'didine' halucinacije i opsesije uspješno prenose s koljena na koljeno – leže prirodne, kršćanske i nacionalne vrednote: 'Uopće ne vidim što je sporno u tom lijepom hrvatskom pozdravu Za dom spremni', kaže Nera.

Uglavnom, na Andreja se Plenkovića iz redova uzburanog HDZ-a digla unuka i motika. Prva pribavlja javnu pozornost preko obiteljske legitimacije – jer bi bez iste njeni politički stavovi, kao i kod drugih

anonimusa, završavali u septičkim bezdanima Facebooka i Twittera – a druga predstavlja regularnu mjeru intelektualnog kapaciteta prosječnoga člana partije.

Kako će započeti okršaj završiti, tek ćemo vidjeti – jedini povoljan ishod ionako treba

sagledavati u što većoj količini prolivene krvi na obje strane – no mnogo je interesantnije promatrati kako se HDZ vrti oko Franje Tuđmana kao oko mrtvog Sunca, uz žustra 'svjetonazorska' natezanja povodom dileme što bi bila ispravna putanja, a što neoprostivo skretanje s kursa.

U toku je, elem, nesmiljena bitka

nasljeđivanja i korištenja ideoloških dobara. Sada, kada bešćutne zapadne aždaje nastoje zgromiti kršćansku bit hrvatskoga naroda, raskinuti njegove organske veze s Katoličkom crkvom i njenim dogmama, a time i unakaziti veličanstvene zamisli Oca Države, rodbinska će metodologija poslužiti i za borbu protiv 'rodne ideologije'.

oko toga da se mrtvo tijelo u središtu stranačkoga svemira, nepresušni izvor totalitarne inspiracije, dovede u dosluh s vlastitom političkom trasom i karijernom ambicijom. Krilo koje se s nešto više oduševljenja predaje katoličkom ekstremizmu i raspojasanom ustaštvu pritom promovira i povratak još jednoj tradicijskoj vrijednosti, pa nudi viziju partije koja bi barem u sferi strateških opredjeljenja i izbora garniture sivih eminencija imala biti dinastijski ustrojena.

'Kad ste se upisali u HDZ?' pita glavni urednik Hrvatskog tjednika Ilica Marijačić mlađahnu Neru Tuđman, a ova odgovara: 'Onda kada su Tomislav Karamarko i Milijan Brkić došli mojoj baki (mislim da je to bilo u listopadu 2012) i donijeli nam članske iskaznice, uz jednu važnu napomenu: 'Nismo došli k vama da bi vas vratili u HDZ, već smo došli da HDZ vratimo Tuđmanima!' Naravno sa sam onda i ja prihvatila da uđem u HDZ.'

Ceremonijalno vraćanje stranke 'Tuđmanima', s jasnom porukom da ona spada u porodični feud, nešto je poput uprezanja biologije u službu mitologije, uz rodbinsko pravo

Uglavnom, na Andreja se Plenkovića iz redova uzbunjenog HDZ-a digla unuka i motika. Prva pribavlja javnu pozornost preko obiteljske legitimacije – jer bi bez iste njeni politički stavovi, kao i kod drugih anonimusa, završavali u septičkim bezdanima Facebooka i Twittera – a druga predstavlja regularnu mjeru intelektualnog kapaciteta prosječnoga člana partije

Nevolja je, međutim, što su tuđmanofilski apetiti prošireni po cijeloj političkoj sceni, gdje svaka šuša smatra da dosljedno štuje sveti kult, pa HDZ potresa neka vrsta histerične ostavinske rasprave, nekropolitička bitka bez milosti čiji je ishod koliko

neizvjestan toliko i irelevantan. U momentu kada se i Plenković punim plućima poziva na Tuđmana, suprotna strana istura obitelj kao ćeliju koja autentično reprezentira posmrtnu volju Presvetoga Leša, tvrdeći da je Tuđman u verziji 'Tuđmanovih' neusporedivo bliži originalu od onoga kojeg krivotvore uzurpatori stranačke vlasti.

To je prividno točno. Nesporazum očito leži u činjenici da je Plenković, hirom pseudodemokratske procedure i političke trgovine, naslijedio Tuđmanovu partijsku funkciju, dok njegovi trenutni oponenti baštine Tuđmanovu ideološku supstancu. Ucviljena familija – supruga, kći, sinovi i raspištoljena unučad – služi kao krunski dokaz fatalne 'detuđmanizacije' stranke, povratka u strašno sanaderovsko doba kada – prema svjedočenju Nere Tuđman – 'niti slika moga dide nije smjela visjeti u središnjici HDZ-a'.

Andrej Plenković – avaj – uramljeni portret velikana ne skida sa zida. U tome, doduše, više nema ni stranačkoga ekskluzivizma, jer je tuđmanomanija, kao rentabilni oblik historijske svijesti, odavno zahvatila i SDP, čiji je prethodni predsjednik, sjetimo se, u jeku izborne utakmice predlagao da se po 'prvome hrvatskom predsjedniku' nazove Markov trg u Zagrebu. I zajebao se, naravno, pa tekući unutarhadezeovski 'svjetonazorski rat', između ostaloga, svjedoči o spektakularnom samoukidanju hrvatske opozicije.

I? Koje će krilo HDZ-a odnijeti pobjedu? Tko će ostvariti patronat nad Tuđmanovim mitološkim potencijalom? Dopustim li si skok u prvo lice množine, najkraći odgovor glasio bi – boli nas don! Jedino što možemo poželjeti je što više ranjenih i mrtvih na obje strane privremenog fronta.

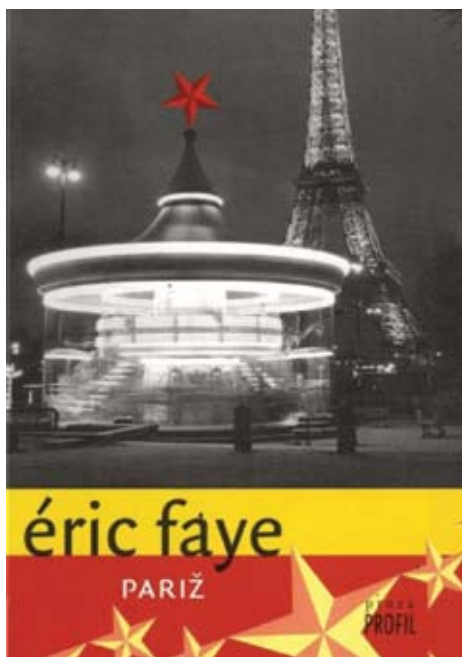
Konačni ishod izlišan je poput čitanja ovoga teksta. Jer: što bi nas bila briga za nijanse ako je jednima i drugima cilj da nam za vrhovni politički i moralni autoritet utrape satrapa?

(Novosti)

IZLOG KNJIGA

PARIŽ ERIC FAY Profil

Eric Faye autor je više romana i zbirki kratkih priča, a za svoj književni rad dobio je nekoliko prestižnih književnih nagrada (Prix Deux-Magots, Prix Cino Del Duca...). Proza mu je fantastičnog i oniričkog usmjerenja, često u znaku apsurda, bliska Buzzatijevoj. Nadasve ga zaokupljaju odnosi pojedinca i zajednice, slobode i samoće. Roman Pariz hvaljeno je djelo koje dobro ocrtava upravo ove njegove interese. Priča je to koja se gradi na pretpostavci da je Pariz 1944. osvojila sovjetska vojska i da francuska metropola nakon Drugog svjetskog rata čini dio istočnog bloka. Pariz se tako pretvara u zastrašujući Pariz, a priča o gradu slobode postaje priča o svijetu podijeljenom ideologijama, o odnosu totalitarizma i umjetnosti, o progonstvu i ljubavi.

ELIJAS KANETI MASA I MOĆ Mediterran

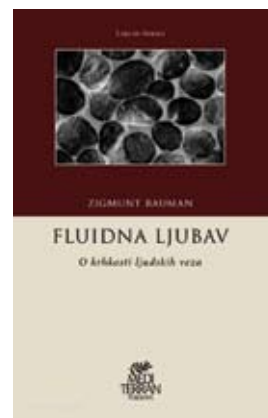
Ništa čoveka toliko ne plaši koliko dodir nečega nepoznatog. On želi da vidi, da sazna, ili, bar da na bilo koji način prihvati to što pokušava da ga dotakne. Uopšteno govoreći, čovek izbegava dodir nepoznatog. Noću ili u mraku, strah od neočekivanog dodira prerasta vrlo često u paniku. Čak ni odeća ne obezbeđuje zadovoljavajuću sigurnost – kako se samo lako ona može poderati, kako se samo lako može prodreti do golog, glatkog, bespomoćnog mesa.

Jedino se u masi čovek može osloboditi straha od dodira. To je jedina situacija u kojoj se ovaj strah preokreće u svoju suprotnost. Potrebna je zbijena masa u kojoj se jedno telo stisne uz drugo, masa koja je gusta i po svom duševnom ustrojstvu – i to u toj meri, da se više ne obraća pažnja na to ko je taj ko vrši pritisak. Čim se čovek prepusti masi, više se ne boji njenog dodira. U idealnom slučaju svi su jednaki. Nije važna nikakva razlika, čak ni razlika među polovima. Ko god da je onaj koji nas gura, isti je kao i mi sami. Osećamo ga kao što osećamo sami sebe. Odjednom, sve se odigrava tako kao da se zbiva unutar jednog tela. Možda je to jedan od razloga zbog čega masa teži da se zbije toliko gusto: ona želi da pojedinca oslobodi straha od dodira koliko god je to moguće. Što se više ljudi guraju jedni uz druge, to su sigurniji u osećaj da se jedan drugog više ne boje. Ovo iznenadno iščezavanje straha od dodira pripada masi. Olakšanje koje se u njoj širi – o čemu će još biti reči u drugom kontekstu – dostiže upadljivo visok stepen tamo gde je masa najgušća.

ZIGMUNT BAUMAN FLUDNA LJUBAV Mediterran

Zapanjujuća krhkost ljudskih veza, osećanje nesigurnosti koje ona izaziva, i sukobljene želje koje to osećanje podstiče, želje da se veze učvrste, a opet da ostanu labave, je ono što ova knjiga pokušava da razreši, zabeleži i pojmi. Glavni junak ove knjige su ljudske veze. Centralni likovi knjige su muškarci i žene, naši savremenici, koji očajavaju jer su prepušteni sopstvenoj domišljatosti, koji osećaju da mogu lako biti odbačeni, žudeći za sigurnošću zajedništva i za pruženom rukom na koju mogu računati u nevolji i očajnički želeći da stupe u veze; a opet zaziru od stanja „povezanosti“, a pogotovu od stanja „stalne“ povezanosti, da ne kažemo povezanosti zauvek – pošto se plaše da takvo stanje može doneti teret i izazvati napore koje, po njihovom mišljenju, niti mogu niti žele da podnesu, i tako im ograničiti slobodu koja im je potrebna da bi – tako je, pogodili ste – bili u vezi... U našem svetu neobuzdane „individualizacije“, odnosi imaju dva lica. Oni lebde negde između lepog sna i noćne more, i ne vidi se kada jedno prelazi u drugo. Najveći deo vremena ove dve predstave kohabitiraju – iako na različitim nivoima svesti. U fluidnom modernom životnom okruženju, ljudske veze su možda najčešća, najakutnija, najupečatljivija i najproblematičnija otelotvorenja ambivalentnosti.

Ova knjiga je posvećena rizicima i strepnjama života zajedno i odvojeno, u našem fluidnom modernom životu.

(Ovu rubriku *Monitor* realizuje u saradnji s knjižarom Karver)

TELEVIZIJA
Vijesti

BOJE JUTRA

JUTARNJI PROGRAM TELEVIZIJE VIJESTI

RADNIM DANIMA
OD 6:30^h DO 9:30^h

Zdravim srcem crtam i pišem protiv pušenja

Crnogorsko društvo za borbu protiv raka (CDPR) u saradnji sa JU *Dječiji savez* Podgorica tradicionalno, ove godine po sedamnaesti put, organizuje nagradni Konkurs za likovne i literarne radove za učenike osnovnih škola u Crnoj Gori. Stalni povod konkursa je Svjetski dan borbe protiv pušenja - 31. maj, za koji je Svjetska zdravstvena organizacija odredila krajem januara ove godine temu „Duvan i bolesti srca” (World No Tobacco Day - 31. May 2018: „Tobacco and heart disease”). Ovo je apel za smanjenje pušenja u svijetu tokom cijele 2018. godine.

Tema našeg ovogodišnjeg sedamnaestog nagradnog konkursa, kako za likovne, tako i za literarne radove je: „Zdravim srcem crtam i pišem u borbi protiv pušenja”.

Likovni radovi moraju biti rađeni na formatu bloka broj pet, a tehnika rada je dozvoljena svim mogućim likovnim sredstvima, dok bi literarni radovi trebalo da budu napisani najduže na dvije stranice.

Radove na konkurs, koji je otvoren za učenike od četvrtog do devetog razreda naših osnovnih škola od 15. aprila do 15. maja, do kada bi trebalo da stignu radovi, treba slati na adresu: JU *Dječiji savez Podgorica* - Ulica bokeška br. 2, 81000 Podgorica.

Tročlani žiri će odabrati po tri najbolja rada iz obje oblasti i nagraditi ih. Prva nagrada za mlade likovnjake i literate je sedmodnevni boravak u odmaralištu *Dječjeg saveza* Podgorice na Veruši. Nagrade za druga i treća mjesta, kao i specijalne nagrade i pohvale najboljima u obje konkurencije, obezbjedio je CDPR u vidu kompleta CD-a, kao i knjiga - monografija slikara u saradnji sa

Crnogorskom akademijom za nauku i umjetnost.

Nagrade će biti dodijeljene na izložbi najboljih i izabranih radova, koja je predviđena da bude održana

na Svjetski dan borbe protiv pušenja u jednom od izložbenih prostora u Podgorici.

Domagoj Žarković,
sekretar CDPR

Manastirska 3, 85340 HERCEG-NOVI

Tel/fax: 031 344 244

E-mail: radio.delfin@t-com.me

www.radiodelfin.me

PRETPLATA

Correspondent bank:

Swift Address: RZBAATWW

Name & Address: RAIFFEISEN BANK INTERNATIONAL AG VIENNA, AUSTRIA

Beneficiary's bank:

Party Identifier: 1-55.097.455 EUR

Swift Address: LOVBMEPG

Name & Address: LOVCEN BANK AD BULEVAR DZORDZA VASINGTONA 56
81000 PODGORICA, MONTENEGRO

IBAN ME25565005010000413202

Name & Address: MONITOR DOO
PODGORICA, Trg republike-PC Ražnatović bb,
Podgorica

Kopiju uplate obavezno poslati

na fax: +382 20 242 306 ili na adresu:
81000 Podgorica, UI.Trg republike bb

OMBUDSMANKA MONITORA

Paula Petričević, ombudsmanka *Monitora*, redovno prati rad našeg nedjeljnika. Njena djelatnost je transparentna i njene ključne nalaze objavljujemo. Ukoliko mislite da smo prekršili neko od načela Kodeksa novinara Crne Gore ili se ogriješili o druge profesionalne i etičke standarde, obratite se našoj ombudsmanki na email adresu: monitor.omb@gmail.com ili poštom na adresu: Trg Republike bb

Redakcija *Monitora*

ANDRIJA MARKUŠ:
OTOMANSKO GRAĐENJE I UTICAJI U CRNOJ GORI (X)

Sahat kula ostala bez visine

Sahat-kulu su, za razliku od drugih objekata, počeli da ruše – da joj smanjuju visinu – tako što joj nijesu skidali krov i redove kamena ispod

Sahat-kula je bila jedino što je ljudska ruka nacrtala na nebu. Ako je sat stao, stalo je i vrijeme u njima na koje ih je sahat kula naučila; stalo je bar koliko da se sat popravi – da ne bi pijetao pjevanjem kazivao jedno vrijeme, a ona otkucanjima drugo, koje nije njeno – kao ni ovo sadašnje.

Tri su perioda Podgorice: prvi – kad je njeno obilježje bila Sahat kula, kad je jedino Stara varoš postojala; drugi – kad je Podgorica toliko narasla da je njeno obilježje bila čitava Stara Varoš; treći period je sada, koji obilježava njeno rušenje, kidanje korijena kojima se odupirala nabujalim vodama Morače i Ribnice da ne ode niz vodu, period koji je neobilježeno obilježen: gubitkom identiteta.

Sahat-kulu su, za razliku od drugih objekata, počeli da ruše – da joj smanjuju visinu – tako što joj nijesu skidali krov i redove kamena ispod. Ruše je odozdo, rušenjem ugleda visine:

da bude visina bez ugledanja, visina bez visine, bez onih dolje kojima je pokrovitelj. To joj čine ljudi za čiji je grad u otkucan-
nom (neprokazanom) vremenu mnogo uradila. Dominirala je vremenom koje bez njenih otkucaja nije moglo; dominirala je kao orijentir nad svim ostalim zgradama kao krajnji napor graditelja po mjeri tadašnjeg vremena, koje je bilo samo njeno.

Dominirala je kao orijentir: vremenu, prostoru i sjećanju na vrijeme i prostor.

A sada, ruše je odozdo. Ruše je i odozgo, tu pored nje – zgradama „Metalke“ i „Pejtona“, koje su se kabastom formom i visinom, bez elegancije drsko nad nju nadnijele, oduzimajući joj dominaciju – visinu, visinu vremena kojem je pripadala. Oduzeli su joj vrijeme, a da dopirali do njega nijesu,

• Sahat kula ugrožena susjedima

oduzeli su vrijeme koje je bilo zapisano na krovovima malih zgrada, koji su se (neki viši, neki niži) njicali kao valovi ka podnožju Sahat kule: svjetionika grada. Rušeći njih, ruše je odozdo.

Ljudi su podizali glavu ka Sahat kuli da vide vrijeme i nevrijeme na oblacima iza, sve o jednom trošku bez troška. Nevrijeme je upravo bilo – lijepo vrijeme, po sadašnjim mjerilima, a teško za tada: kad žedno polje kap kiše ište. Ljudi su se kleli u ono što

na Sahat kuli i na nebu vide: da će za sat niski oblak kišu da donese. Kula nije samo računala vrijeme nego i brzinu oblaka: dok su oblaci išli k sjeveru, ona je išla k jugu mjeru oblacima da uzme. Nebo im ništa bez Sahat kule nije vrijedjelo; ništa iz njega ne bi pročitati, a drugih tako dobrih knjiga nijesu imali.

Samo za one koji su davno zidali Sahat-kulu, ona je bila ozidana, a za druge – rođena, rođena kad i oni da vrhom, kao olovkom, ispiše i sačuva sjećanja.

Jusovača nadživjela sebe

Željeznička stanica pored Zatvora „Jusovača“, pokazala se praktičnom(!) u vrijeme IB-a – da, prije no pojedini pristigli putnici steknu predstavu o gradu, policija u ovom zatvoru stekne predstavu o njima. „Jusovača“ je bila stanica u stanici.

Putnici koji iz drugih krajeva dolaze u neki grad, prvu sliku o arhitekturi grada stiču na željezničkoj stanici, gledajući njeno okruženje, pod uslovom da se vlasti slože da su putnici stigli gdje su krenuli. U vrijeme jednopartijskog si-

Uska ulica na Draču

U Staroj varoši, na Draču, još je očuvana toliko uska ulica da se samo tri čovjeka mogu normalno mimoći, u kojoj su, iako takvoj, izgrađene jednokrake stepenice, koje zauzimaju više od polovine njene širine. Interesantna je i po tome što na svom kraju ima kapiju sa dvokrilnim vratima.

Ona nema imena da ne bi ko rekao: „Eh, to mi je neka ulica“ – da ne vrijeđa dostojanstvo ostalih starovaroških ulica, ili: „S čim se ti ljudi kokote“, gdje kokočenje znači dizanje nosa. A te druge ulice, ulice sa dostojanstvom, isto su uske – koliko mogu da prođu kola sa konjskom zapregom. Nije važno koliko su široke, no kolika je razlika među njima, što se i kod ljudi primjenjuje pitajući: ko je veći?

U vrijeme kad je ovaj grad živio svojim životom, ljudi su bili razvijenih susjedskih odnosa, te im nigdje nije bilo tijesno, po onome: „Kad čeljad nijesu bijesna kuća nije tijesna.“ Nama ostaje, zaboravljajući njihove kriterijume, da sve njih nazovemo ulicama ili prolazima, znajući da se sa njima ne može proći od tuge: što Stare varoši više nema, a ima njenih ulica.

stema, 1949. godine, u Podgorici podigli su Željezničku stanicu, završetkom pruge Podgorica–Nikšić, koja se dalje nastavljala prema Sarajevu. Vozovi su tu stajali, pa nastavljali, što nije bio slučaj i sa svim putnicima. Stanicu su podigli pored Zatvora „Jusovača“, nazvanog po Jusu Mučinu (nesuđenom megdandžiji Marka Miljanova), koji ga je za istu namjenu koristio u osmanlijsko vrijeme. Kasnije – 1968. tu je podignuta i Autobuska stanica. Izgradnja Željezničke stanice pored zatvora pokazala im se praktičnim(!) u vrijeme IB-a – da, prije no pojedini pristigli putnici steknu predstavu o gradu, policija u ovom zatvoru stekne predstavu o njima. „Jusovača“ je bila stanica u stanici.

Arh. Vujadin Popović, projektant kulnog Hotela „Crna Gora“ i osnovne urbanističke koncepcije Podgorice, prije odlaska u Australiju 1953. godine, bio je zamislio da željeznička pruga ne prolazi tim pravcem i s'ječe grad, što je iznio i 1990. pri posjeti Crnoj Gori.

Često kod IB-obračuna, bile su im potrebne veće prostore uz stanice za propitivanje, jer

je rečeno da je bolje osuditi deset nevinih no da jedan politički kriv promakne. Često je za 10:1 nedostajalo putnika da se privedu.

Zgrade naših zatvora, kao ovog, nije zadesila sudbina vrijednog nasljeđa kulture, sudbina vrijednih objekata, koji se masovno ruše. Zatvore su smatrali potrebnijim za potomstvo, te je „Jusovača“ nadživjela, počev od Jusa sa njegovim sultanom, kralja Nikolu, kralja Aleksandra, Pircija Birolija i Tita... Nadživjela je i Čerčila, koji taj zatvor 1944. nije bombardovao, nišaneći druge – zrele

svijesti građane.

Zatvor je nadživio i sebe – da je tu, a da ne postoji. Ako je sačuvan kao objekat, nije kao zatvor, jer je ostao bez zatvorenika, ne što ih nije bilo, no što ih je premnogo da bi tu, na relativno malom prostoru, racionalno izdržavaju kaznu, te su preseljeni u novoizgrađeni veliki zatvor. Nijedan kriminalac nije bio na slobodi, dijelio je sudbinu naroda.

Turisti, koji sada dolaze na željezničku i autobusku stanicu, osmatraju osmatračnice ovog zatvora gdje je jedino zatvoreno Jusovo vrijeme.

Oko sablasnih osmatračnica, sa polomljenim prozorima, uz stepenice koje nigdje ne vode, više ne lutaju dostavljači, ljudi-psi, već obični psi zabavljeni kontejnerima. Osmatračnice, „dar“ Pircija Birolija, slijepo očijukaju na sve strane. Nećemo da priželjkujemo zatvorenike da bi zatvor bio zatvor, pogotovu što našem mentalitetu odgovara sve što ne radi, koje se kao i mi ulijenio.

Do daljnjeg ostaje – mučnina od zatvora Jusa Mučina.

(Nastavlja se)

ŽARKO VUČINIĆ

Prošćenske planine su protkale Vaš život.

To sam zapravo tek nedavno shvatio. One nisu samo bajkovite planine, već i idealno mjesto za komunikaciju sa prirodom.

Priroda je od ključne važnosti za formiranje svih nas. To mogu potvrditi iz ličnog iskustva. Poziv šumarskog inženjera nisam slučajno odabrao. Djetinjstvo sam proveo u velikom gradu, ali sam svake godine ljetnji raspust provodio sa svojim dedom u selu Gostilovini na Prošćanskim planinama. Svako biće ima neki svoj interni protokol čišćenja i punjenja duše, a to mjesto, druženje sa gorštacima (kojih je nažalost sve manje) i rajska priroda su me formirali kao ličnost. Ono što danas vidim kao otac dva mangupa i što me izuzetno raduje je da djeca koja dolaze iz gradova na raspust u Gostilovinu, imaju sličnu pozitivnu energiju koju sam nekad i ja imao, i da su zapravo mnogo drugačija, otvorenija, komunikativnija, srećnija...

Likove iz mojih romana susretao sam i srećem ih i dalje, jer oni gospodare ovim mističnim prostorom. Uz njih, tu su naravno i neizbježni mitski junaci (vile, patuljci i vještice) koji su plod moje mašte i drevnih kazivanja žitelja sa Prošćanskih planina. U tom kontekstu je i ispričana legenda o hrabrim duhovima triftara koji nas štite. Oni su eho prirode što odzvanja kanjonom Tare i šalje poruku čitaocima – da mudro i sa uvažavanjem postupamo prema svakom živom biću i zelenoj majci svih nas!

Zašto ste za glavnog akter uzeli baš puha?

Za mene je on jedina konstantna, sigurna živa zanimacija koja me je uveseljavala od malih nogu tokom boravaka u Gostilovini. Sretao sam i poznatije šumske stanovnike, ali ne svake godine – dakle ove životinje nisu bile tu na održivi način (svi znamo dobro za savremeni i premного korišćeni izraz „održivi razvoj“). Pošto moji ekološki romani imaju za cilj da najmlađima prenesu poruke koje se tiču vrijednosti očuvanja prirode, bilo je logično da oni imaju za glavnog junaka nekoga ko je za mene simbol održivosti, a rekao bih i neuništivosti. Pored toga, puhovi su jako zanimljivi: radoznali su i nepredvidljivi.

Vaše promocije nijesu klasične.

Obje knjige su dio koncepta *Priroda, djeca, mašta* čiji je cilj povratak djece prirodi. Suština je da se djeca čitanjem

Žarko Vučinić je rođen u Beogradu, gdje je završio Šumarski fakultet. Radio je kao novinar na RTS-u i u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore. Koordinirao je i kreirao predstavljanje crnogorskog sektora šumarstva i poljoprivrede na Svjetskim i Evropskim konferencijama. Napisao je više od 20 scenarija za kratke tematske filmove. Direktor je NVO „UROŠ - Udruženje za razvoj ruralnih oblasti i šumarstva“. Objavio je dvije knjige za djecu: *Čudesni svijet puha Đorđa* i *Puh Đorđe i duhovi triftara*

knjiga o puhu Đorđu, koje se događaju na stvarnim, a ne izmišljenim lokacijama (na kraju knjiga se nalaze i mapa gdje se priča odigrala) zainteresuju i pozele da ogrnu zeleni plašt prirode. S tim u vezi, urađena je i edukativna radionica *Priroda, djeca, mašta – učimo uz puha Đorđa* koja je odobrena od strane Zavoda za školstvo i na kojoj je učestvovalo preko 2000 mališana.

Radionicu počinjem rječima da „gradska djeca imaju dijagnozu, a to je nedostatak prirode“. Nakon objašnjenja važnosti prirode za dječije odrastanje, radionica se nastavlja kvizom *Puhoteka* i zagonetkama *Puhonetkama*.

Dobili ste i nagradu za najbolju knjigu za djecu objavljenu u 2017.

Nagrade su lijepa stvar, ali postoje brojni primjeri koji me vesele više od pisanog priznanja. Djevojčica iz Zemuna od pet i po godina, pročitala je prvu knjigu i poželjela da dođe na Prošćenske planine sa svojim drugarima iz podmladka Planinarskog kluba *Radnički* iz Beograda. Pored toga, teško da možete ostati ravnodušni nakon radionice pred 200 razdragane djece kao što je to bilo u Kotoru, ili ponovnih poziva da dođete u Vojvodinu i uljepšate dan đacima

iz Zrenjanina.

Ilustracija je važan dio Vašeg rada. Koliko je zahtjevan cijeli proces?

Kada pišete knjigu, bez prethodnog iskustva, dešavaju se mnoge zanimljive stvari. Uvijek mislim da može bolje, ali se u jednom trenutku mora stati i reći: To je to! Zatim ide zahtjevan rad sa ilustratorima, ali sve se to isplati kada vidite finalni proizvod. Prvu knjigu je ilustrovala Ivana Vujošević, a drugu Anastasija Kostić i Dragoslav Dedić sa kojima ću nastaviti saradnju. U radu na drugoj knjizi mi je pomogao Goran Radojičić, mladi književnik i književni kritičar iz Nikšića. Moji najmiliji, sinovi Uroš i Relja i supruga Dragica, davali su mi sugestije i neki dijelovi teksta su zapravo njihove impresije o kraju o kome pripovijedam. Sve ovo podržala je Izdavačka kuća *Gligorije Dijak* i urednica Sonja Živaljević.

Treći i posljednji nastavak, radnog naziva *Puh Đorđe u zamci Spiridona Ledenog* trebalo bi da zaokruži opus o malenom Grickoviću. Potom planiram da objavim neobičnu knjigu pjesama o šumskim životinjama i još ponešto.

Dragan LUČIĆ